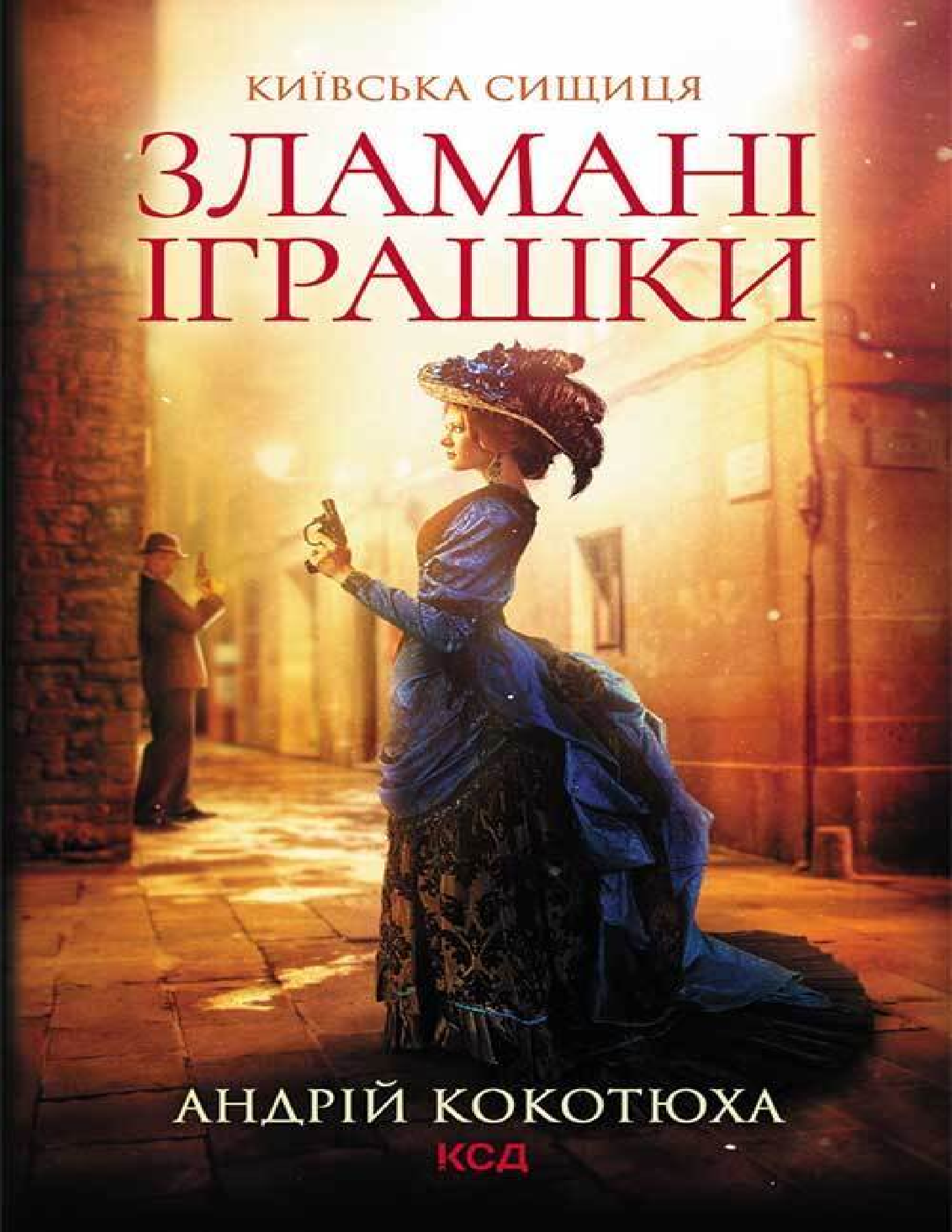
КИЇВСЬКА СИЩИЦЯ

ЗЛАМАНІ ІГРАШКИ

АНДРІЙ КОКОТЮХА

КСД

Андрій Кокотюха
Зламані іграшки

© Кокотюха А. А., 2021
© DepositPhotos.com / konstantynov, nejron, vadimphoto1@gmail.com, zastavkin, обкладинка, 2021
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2021
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2021

ХАРКІВ 2021 КСД

Розділ перший

Медовий Спас на Татарці. – Бідна, бідна Ліза. – Старі знайомі. – Чоловіча пастка. – Подружки нареченої.

1

Дзвініця озвалася святковим передзвоном.

Під його супровід Анна з Христиною вийшли з храму. Спершу, як належить, повернулися лицем, перехрестилися. На свій сором, Вольська не вважала себе аж такою ревною вірянкою. Проте й безбожницею бути не хотіла.

Якось, причепурюючись перед дзеркалом, Анна зізналася собі: аби не Христя, яка не пропускала жодного церковного свята, то заходила б до храму хіба на Різдво й Великдень. Так і робила, заки далека чоловікова родичка не оселилася в них як служниця. Дівчина мала старосвітське виховання, а якраз через тиждень після її появи була Трійця. Тож Христина, нічого не підозрюючи щодо настроїв пані Вольської, зібралася на службу святити зілля й вирішила – її *королівна* має ті ж самі наміри.

Не хотілося бентежити дівчину, котра за тоді ще двадцять шість своїх років не бувала далі Лохвиці. Перші дні в Києві вона боялася виходити з двору далі сусідньої вулиці, аби не заблукати й не загубитися. Зважаючи на це, рішення нарешті піти до церкви – а це за її тодішніми мірками великі мандри! – вже було героїчним. І Анна не без підстав припустила: Христя тоді зважилася на такий крок, бо вірила: господиня теж віддасть належне традиціям, піде разом із нею *до Бозі*.

З того дня Вольська складала дівчині компанію в більшості випадків, так і не знайшовши в собі сміливості пояснити своє ставлення й свої погляди. Поступово втягнулася, навіть сприймала подібні прогулянки як вихід на люди. Що, своєю чергою, давало їй додаткову поживу для роздумів. Біля храмів завжди збиралися цікаві персонажі, яких бракувало в її особистій колекції типажів.

Чоловікова загибель майже два місяці тому зблизила жінок ще більше. Й змусила Анну дещо переглянути свої погляди. Відтепер її саму тягнуло до церкви, і загалом хреститися на ніч перед образом у

спальні стало не звичкою, а справжньою, щирою внутрішньою потребою.

Тим більше не могла, не мала права пропустити службу на Спаса. Адже цього дня також поминали й мертвих, тож про будь-яку хатню роботу не могло бути й мови. І Христина мала законний, угодний Богові вихідний день. Анна сама запропонувала після Макаріївської церкви тут, на Татарці, пройтися далі в місто. До Євбазу взяти візника, звідти пішки піднятися до Володимирського собору, далі неквапом – до Лаври. Задум Христя підтримала, проте з обмовкою:

– Чого б я ото, Ярівно, перла, прости, Господи, усе свячене з собою в місто? Хіба ви надумали святити яблука, мед та наливку всюди, де будемо.

З її вуст припущення прозвучало наївно та щиро. Хоч загалом Христина Попович аж такою дурненькою й простодушною селючкою не була. А останні трагічні події, що потягнула за собою загибель, точніше – навмисне вбивство Івана Вольського, розкрили помічницю з боку, про який Анна до того часу не здогадувалася. Коли треба, Христя могла бути й справді була спритною, метикованою, навіть хитрою.

Ці риси ретельно приховувала зовнішня простота. Христині Попович майже ніколи не давали справжнього віку. Навпаки, дівчину, котрій ще не виповнилося й тридцяти, зазвичай вважали років на п'ять, а то й сім старшою. Ще й звали *тіткою*, бувало – узагалі *бабою*. Причиною була її опасиста статура. Христя народилася з широкою кісткою, що робило її грубенькою на вигляд. Сільське життя обвітрило кругле лице, ще й голос від природи мала низький, густий. Заплющиш очі, як почне балакати – відразу уявляєш собі старшу жінку.

Зовнішністю Христина не переймалася, звикла сприймати себе такою, якою показувало люстро. Єдине, чим журилася: роки йдуть, а женихи ні. Тож часто ворожила на парубка і свято вірила: рано чи пізно пара знайдеться.

За дівчину слізно просили її батьки, далека рідня Вольського. Їхня цукроварня на Полтавщині згоріла, голова сімейства зліг, Поповичі ледь зводили кінці з кінцями. Тож робота служницею в Києві для старшої доньки не лише позбавила збіднілу родину зайвого рота, а й була джерелом грошових надходжень: частину зароблених грошей Христя надсилала додому.

Іван Вольський на той час міг собі дозволити щедро платити, адже не без допомоги дружини зажив слави одного з кращих слідчих київської розшукової поліції. Тому його нагла смерть стала для дівчини навіть більшою трагедією, ніж для Анни: вона злякалася, що втратить заробіток. Адже Вольські не мали великих статків, усе трималося на чоловікові, Анна могла не потягнути утримання покоївки далі.

Проте Анна від самого початку не сприймала Христю, не набагато від неї молодшу, за служницю. Вона вже першого ж дня назвала дівчину помічницею. Тим більше, що це відповідало дійсності. Матері, попри всі старання, не вдалося виховати Анну доброю господинею. Вона не вміла готувати, ба більше – коли перебралися в успадкований Іваном будинок на Татарці, відверто злякалася роботи в саду. Не знала, як поратися з цим усім, і єдине, що освоїла – квітники. Доглядати за квітами для Анни виявилося в радість.

А ще вона опанувала мереживне плетиво.

Утім, плетіння не було для Вольської лише способом дозвілля. Коли спиці бігали в пальцях, мозок працював на повну силу. Сидячи за плетивом, Анна складала в голові чергову мозаїку з розрізнених фактів.

Так народжувалася мереживна серветка. І розплутувався черговий кримінальний злочин. Ось до чого Анна Вольська, дружина, а тепер – удова поліцейського, мала справжній, даний природою хист.

– І той, Ярівно, могилку ж Івана Дем'яновича навідати треба, – нагадала тим часом Христина.

Категорична заборона називати Анну *баринею*, а тим більше – хазяйкою, свого часу змусила дівчину задуматися, як звертатися до

неї. Спершу старанно вимовляла «Анна Ярославівна». Потім по батькові чомусь видалося заскладним, Христя постійно затиналася на ньому й пашіла від сорому. Тож зрештою наважилася по-простому скоротити його до Ярівни, проти чого Вольська зовсім не заперечувала. Ще Христина називала ту, котру вважала своєю благодійницею, королівною – Анна якось бовкнула, що тато назвав її на честь доньки київського князя Ярослава. Тієї самої, яка згодом стала королевою Франції.

– Треба, – погодилася Вольська.

– Не з цим же туди волочитися.

Христя для переконливості гойднула кошиком, який почепила на зігнуту руку. Усередині лежали накриті мереживом посвячені яблука з власного саду, глиняне горня зі свіжим медом, подарованим учора сусідом – бджолярем, теж покропленим святою водою. До купки – кілька грушок і дбайливо прилаштована помічницею пляшечка вишневої наливки.

Освоївшись у саду, Христина почала робити напої сама. Анні смакувало, та часто пригощатися не мала звички. Тож різноманітні наливки й настоянки зберігалися переважно для гостей. Хоч на те й велике свято, щоб під вечір не відмовити й собі в задоволенні. Анні подобалася звичка зустрічати літні вечори в саду, в альтанці, у кріслі-гойдалці з келишком. Могла пити маленькими ковтками, думаючи про своє. Але частіше присмачувала трав'яний чай. Тут помічниця теж старалася, сама не збирала, не мала де і як, проте на травах зналася добре й купляла в селянок на базарі.

Саме зараз біля церковної огорожі й зібралися жіночки з букетиками духмяних трав. Уже встигли посвятити їх, тож цілющі властивості, за задумом, від того лиш збільшилися. Відповідно зросла й ціна. Христя прискіпливо крутила жмутики в руках, нюхала, гарикалася з продавчинями, торгувалася за якісь копійки. Не тому, що дбала про хазяйські гроші, хоча Вольська справді не мала багато й змушена була після чоловікової смерті більше економити. Дівчина

просто любила торгуватися, запеклі суперечки на підвищених тонах приносили їй щиру насолоду.

Поки помічниця визначала, звідки трави й від чого лікують, Анна ступила вбік. Ковзнула поглядом по ряду жебраків, для яких святкова служба завжди була прибутковим днем за будь-якої пори року. Розстебнула сумочку, знайшла три п'ятаки, ощасливила трьох прохачів. Почула у відповідь побажання доброго здоров'я. А за спиною раптом – жіночий голос, зовсім молодий:

– Пані, пожалійте мене. Порятуйте бідну дівчину.

2

Прохачка справді мала бідненький вигляд.

Їй було років шістнадцять, не більше. Сукенка рожева, ношена, ще й перешита. Це перше, що кинулося Вольській в очі. Та, від кого дівчина успадкувала одіж, стежила за модою, мала смак, але ж фасон минулого року, тепер талії ще вище піднімають і звужують. Плечі й груди закриті більше, проте в цих місцях не дуже охайно висіло: попередниця мала більший розмір. Тканина по краях не обтягувала, висіла вільно. Дівчина раз у раз нервово підсмикувала їх, немов намагалася довести свою цнотливість і делікатність. Нижній край не ховав коричневі черевички з заокругленими носами, і все було б нічого, аби руки, вище ліктів, дівчина не заховала в тілесного кольору рукавички – вочевидь її власні, від чого смак та розуміння міри відразу ставилися під великий сумнів.

– Вас як звати? – вирвалося в Анни найперше.

Мала право сказати незнайомці *ти*, але виховання не дозволило. Дівчину ж чемне звертання зовсім не збентежило, так, мовби до неї щодня говорили чемно. Кліпнула великими, повними вологи очима, знову машинально підсмикнула край сукні на грудях, далі заправила каштанові коси під дешевий солом'яний капелюшок.

– Ліза, пані. Лизавета Мироненко за пачпортом.

– Від кого рятувати, що загрожує?

Поруч виросла Христина, трохи відтерла Вольську крупним плечем, спитала строго:

– Ти чого до пані чіпляєшся, халамиднице?

– Господь з вами, тітонько! Ні до кого не чіпляюся, лиш прошу заступництва в добрих людей!

– Усе гаразд, тітонько, – легенько шпильнула помічницю Анна. – Сама ж бачиш, на жебрачку бідна Ліза не схожа.

– То ви, Ярівно, жебраків не бачили, – буркнула Христя.

Вона трохи образилася за *тітоньку,* і не на незнайомку в старому платті. Бо ж одна справа, коли хтось чужий від незнання її так називає. І зовсім інша, коли дражниться та, у кому Христина Попович душі не чує й за котру життя віддати готова. Ну, нехай не відразу життя, але здоров'я покласти – так.

– Не прошу я Христа ради! – тепер образилася вже дівчина. – Захисту шукаю в добрих людей, розуміння. Свято велике сьогодні, зранку не працюємо, мадам відпустила на службу. Я сюди прийшла, подалі, аби ніхто знайомий не побачив.

– Чекай, – насторожилася Вольська. – Мадам? Здається, так називають…

– А ви вгадали! – Ліза не дала їй завершити, тепер у круглих очах блимнув вогник виклику, хоч відразу й згаснув. – Салон мадам Ставніцер, на Благовіщенській[1]. Знаєте? Хоча… – щоки запашіли. – Ой, вибачте. Звідки ж вам знати…

– Я, Лизавето, знаю про деякі місця в Києві більше, ніж мені б хотілося. – Анну трохи здивувала власна сухість, тож далі пом'якшила тон, говорила вже більше до Христини. – Там справді салон, не якийсь дешевий бордельчик, яких повно на Хрещатику. Про Поділ узагалі краще помовчати. Працює офіційно, під наглядом поліції. Червоний ліхтарик над дверима тамтешню публіку не бентежить, хіба дами місцеві носами крутять. Зате поруч – університет, наш Латинський квартал[2]. Студенти, котрі не з бідних, мадам Ставніцер справно навідують.

– Ви так кажете, наче там були, – вирвалося в дівчини.

– Е-е, дівко, язика припни! – Христя піднесла голос. – Забагато собі дозволяєш!

– Нічого, – примирливо кивнула Вольська. – Дівчина хвилюється, зважте на це.

– Я її зараз так схвилюю…

– Ти-хо! – Анні довелося піднести голос. – Послухаймо людину. Просто так, ще й у свято, аж звідти сюди, на Татарку, до церкви не йдуть. Відійдімо.

Анна рушила першою, пройшла повз жебрацький ряд, уже не звертаючи на злиднів увагу. Христина, увійшовши в улюблену роль суворої церберші, грубувато підштовхнула Лізу. Даючи тим самим зрозуміти: дівчат із сороміцьким статусом не поважає, тим більше – коли беруть волю й чіпляються біля храму до порядних людей. Так, невеличким гуртом, вони пройшли вглиб вулиці, й Вольська нарешті знайшла зручне для розмови місце під розлогою липою. Стала так, аби нова знайома опинилася спиною до стовбура, запитала строго:

– Кажіть, дорогенька, але не думайте крутити.

– Дорогенька, – пирхнула Христя. – Ще панькатися з такими.

– Ти даси комусь, окрім тебе, сказати слово? – тепер Анна вже не грала, поведінка Христини справді почала дратувати.

– Мовчу вже, мовчу, – вона навіть відступила на крок далі, та вуха нашорошила, перечепила кошик на згин правої руки, ледь витягнула коротку шию.

– Бачу, ви, пані, особа поважна. – Ліза кумедно чмихнула носиком, прямим із невеличкою, дуже милою горбинкою. – Зрозумієте бідну дівчину, яка наробила дурниць. Таких, що перед батьками соромно. А тато в мене – судовий пристав у Чернігові. От як йому буде дізнатися, де єдина доця була від травня…

– З того, що вже почула, зрозуміла одне: ви служите в борделі, нехай не найбруднішому, – відрізала Вольська. – Чого вам треба від мене? Чим, на вашу думку, можу прислужитися?

– Хоча б послухайте мою історію, – дівчина жалісно кліпнула очима. – Усе зрозумієте.

– Якщо вона коротка.

– Дуже коротка, – Ліза зітхнула. – Я втекла з дому на свою голову.

– Років вам скільки? – уточнила Анна.

– Шістнадцять.

– Так я чомусь і подумала. Отже, ви втекли з дому. Пристрасне кохання?

– Ви як знали…

– У вашому віці в розпал весни юні панни тікають із домівок саме через амурів. Гадати особливо не треба. Кавалер ваш виявився негідником? Спокусив і кинув?

– Думки читаєте.

– Трошки знаюся на житті, – Вольська ледь посміхнулася. – Він офіцер чи художник?

– Ой, з вами вже страшно.

– Не треба боятися. То як?

– Художник, – сумно зітхнула Ліза. – Ще вірші пише. Гарні такі, щемливі. Про кохання, природу, природу кохання. Малював пейзажі, Десну, мене біля річки… Не знаю навіть, коли й чому вирішила йти за ним на край світу. Жили ми з ним…

– Ім'я в художника є?

– А? Так-так, Вася… Василь Деснянський, тому й на Десну тягнуло.

– Не чула про такого, – гмикнула Вольська. – Це ще нічого не значить. Хіба крім того, що ніякий ваш пан Деснянський не художник.

– Ми в його майстерні жили! – вигукнула Ліза. – Підвал цілий на Кловському узвозі! Там картин – во! – дівчина зробила руками жест, котрий мав би означати велику кількість. – Ще й гарні які! Мене він малював, кажу ж вам! Справжній художник!

– Але ви через нього опинилися в салоні мадам Ставніцер, – нагадала Вольська. – Справжнісінькому борделі.

– Його, Васю, вбити хотіли, – дівчина схлипнула. – Бачили б ви їхні мармизи, панночко! Заріжуть, ще й через тіло переступлять.

– Хто?

– Не знаю, він не казав. Без того видно – страшні люди. Гроші з нього вимагали. Вася попросив виручити. Ну, трохи пожити в салоні, побути з мужчинами. Публіка там, каже, добірна, не скривдять. Він за мене матиме від мадам винагороду. Стане, щоб відкупитися. Потім роздобуде ще грошей, викупить мене назад.

– І зник, – це було не питання.

– А в мадам мої документи, – кивнула Ліза. – Каже, що я зможу піти, щойно поверну борг. Ну, викуплю себе назад, розумієте…

– От паскуда! – не стрималася Христина, яка під час сповіді різко поміняла ставлення до дівчини. – За горлянку б того Васю потримати! Ярівно, знаєте, скільки наших, сільських дівчат до таких засранців у тенета залазить? Їдуть же до Києва на заробітки, а тут на них отаке чекає! Управи нема на шахраїв у штанях! І на мадамів отих! Фу, Господи, твоя воля! – вона перехрестилася вільною рукою. – Хай Бог простить, що у велике свято про таку гидоту говоримо.

– А біда, Христю, не розбирає, коли свято, а коли – будень, – філософськи зауважила Вольська, знову зосередившись на дівчині. – То вам, значить, гроші потрібні. Викупити себе.

– І швидко! – Ліза знову зробила круглі очі, витерла набіглу вологу. – Я батькам відписала кілька разів. Збрехала щось, аби не шукали з поліцією. Тільки ж то було до салону. Втекти не можу, куди без документів. До поліції податися – признатися в усьому. Тато знатиме правду, і не лише він. Ганьби на весь Чернігів, воно йому треба.

– Раніше треба було думати, – строго мовила Анна.

– То що ж тепер робити, пані? – дівчина схлипнула. – Сто рублів усього. Не думайте, я віддам! – заговорила швидко. – Тобто, тато надішле з великою вдячністю, щойно повернуся. Я ж усе на Васю навішаю. Мовляв, спокусив, голову заморочив, кинув. Добрі люди грішми виручили. А де я була ціле літо – кому яке діло? У бабусі, у неї маєток під Сновським[3], економія[4].

– На вашу думку, я маю для вас зайвих сто рублів?

– Ярівно, я маю! – не витримала Христя. – Не можу слухати такого, бо ж кажу – купу історій чула про таких ось бідолашних дівчат! А ця, бачте, зовсім дитина! І як такого Васю земля носить! Художник! Розмалювала б я йому рило свиняче! – вона войовничо стиснула кулак.

Вольська не відразу звикла до манери своє служниці-помічниці слати прокльони з будь-якого приводу. Христина Попович робила це смачно, охоче, і часто вигадувала сама. Причому чимало прокльонів складали такі солоні, непристойні слівця, яких Іван Вольський, за його зізнанням, ніколи не чув від пропечених босяків-кримінальників. Анна навіть припускала, що Христя цілком може стати в пригоді котромусь університетському професору з народницькими поглядами. За нею можна, а то й треба записувати, потім – украсти словник. Звісно, якщо дозволять надрукувати – але прикритися потребами науки можна, дозволять. Під соусом старовини.

– Дурню впорола дівка, а ви хіба молодою дурного не робили? – Христя тим часом не могла зупинитися, чим далі, тим більше накручуючи й розпалюючи себе. – Я робила! Таке творила, ох творила! І битою була, за що мамі досі красно дякую! Судовий пристав не обдурить! Захована в мене «катеринка», за рік відклала. То нічого! У свято, ще й на добру справу – даю!

Поки говорила, Лізине личко поволі світлішало.

– Дай вам Боже здоров'я, тітонько! – вичавила дівчина, ледь стримуючи сльози.

– Та хай уже, – тепер Христя пропустила *тітоньку* повз вуха.

– При дверях у салоні досі Семен стоїть? – спитала Вольська, відразу пояснила: – Колись городовим служив, та вулиця якраз була його постом, так би мовити. Вони з мадам Ставніцер давні друзі. Як пішов у відставку, вона забрала його до себе. Свій, усе знає, гроші ті самі. У нього ще вуса руді.

– А-а-а! – протягнула Ліза. – Я й не знала, де той дядечко рудий служив раніше. Кого, думаю, він мені повадками нагадує! – раптом дівчина збавила темп, підозріло примружилася. – А ви звідки знаєте?

– Ви, Лизавето, мали б за час нашого короткого знайомства переконатися: випадково зустріли ту, котрій, так уже склалося,

відомо забагато. Тому я вам і повірила. Ходімо, вип'ємо чаю, розкажу про себе більше. Як захочете, звичайно.

– Куди? – не зрозуміла Ліза.

– До мене. Я тут не дуже далеко мешкаю. Ми, – виправилася, зиркнувши на Христю. – До речі, від вас вимагала назватися, сама забула. Вольська, Анна Ярославівна.

– Хоч знатиму, кому дякувати. Тільки… до вас справді йти треба?

– Як ви розумієте, таких грошей при собі не маю. Ось Христина, моя, – Анна на мить замислилася, добираючи слово, – моя компаньйонка, погодилася виручити вас. Але ж гроші й не при ній. Прогуляємося.

Ліза зовсім заспокоїлася.

– Коли так – запросто. Я ж вам признаюся: мене до вас ніхто слухати не хотів.

– Скількох питали?

– Ой, не рахувала. Не всі люди злі, Анно Ярославівно.

– І не всі дурні.

Знайомий тон насторожив Христину. Щось небезпечне відчула й Ліза. Невпевнено ступила пів кроку вбік від стовбура. Анна не зрушила з місця, сказала дуже буденно:

– Христю, а тепер кинь кошик. Тримай її, бо втече.

Не розрахувала спритності.

Дівчина, певно, готувалася до чогось подібного – надто швидко почала рухатися.

Христині справді завадив кошик. Кидати на землю не хотіла, дуже любила порядок. Нахилилася, щоб поставити. Дівчина тим скористалася: штовхнула напівнахилену Христю. Та втратила рівновагу, поточилася, незграбно гепнулася.

У той момент Ліза встигла відскочити, тож Христина впала просто під ноги Анни.

Вольська хотіла бігти навздогін. Але втікачка бігла широкими стрибками, за короткий час устигла відірватися, мить – шаснула за найближчий ріг, зникла з виду. На коротку сутичку звернули увагу

хіба місцеві хлопчаки. Один зареготав, другий – засвистів услід дівчині, вклавши до рота два пальці. Потім обоє, не змовляючись, розвернулися до Анни, яка саме допомагала Христині підвестися. Нагнулися, дружно обсвистали їх.

І зареготали під прокльони, які безбожно заглушали церковний передзвін.

3

– От не повірите, Анно Ярославівно, – щойно про вас думав!

– Не повірю, пане Коваленко. Навряд думаєте про мене під часу обіду.

– Здаюся, вас не обдуриш. Не в цей момент, справді. Але зранку, коли робив собі каву, – так.

Спершу Вольська навідалася в редакцію. Після останніх гучних публікацій «Київські губернські відомості» запропонували Глібові Коваленку місце й таку винагороду, яка б не дозволяла одному з найбільш спритних київських кримінальних репортерів «розпорошуватися». Утім, це радше був візит ввічливості: навіть власний робочий стіл не міг утримати на місці того, кого вже багато років годували ноги. Як слід було чекати, у редакції його не застала. Зате колеги охоче спрямували *мадам* до ресторану на Фундуклеївській, де Гліб обідав. Причому Анні підкреслили не без заздрощів: третю годину, як наїдається.

Вольська трохи вивчила Коваленкові звички, тож не здивувалася. Репортер любив працювати або за власним письмовим столом, або – за ресторанним столиком. Якщо був вибір, перевагу віддавав останньому. Можна було зручно вмоститися із записником у кутку, бажано – біля вікна, аби бачити жвавий вуличний рух назовні.

Місто живило Гліба додатковою енергією. Якось у приватній розмові за чаркою Христиної наливки він дав волю сантиментам і зізнався: у провінції, тим більше – у сільській місцевості, швидко б зійшов на пси. Його натура щодня потребувала гамірного натовпу, стукоту копит та рипіння ресор, дзеленькоту трамваїв і тремтіння хідників від їхнього руху. Коваленко любив київську спеку, київську сльоту й київські морози однаково, до нестями, і мусив якщо не жити бурхливим, погано прогнозованим міським життям, то бодай споглядати за ним.

Людську потребу в тиші й затишку цілком задовольняв винайманий дерев'яний флігель у Георгіївському провулку. Тепер, коли Коваленка взяли на постійну роботу, прогулянка від дому до будівлі «присутствених» місць[5], де містилася редакція, займала не більше десяти хвилин. Це якщо спішно, а неквапом – п'ятнадцять чи навіть двадцять, якщо вже черепашачими темпами. Удома мав друкарську машинку «ремінгтон», але вдень працювати не міг – вікна флігеля виходили у двір, жодного надихаючого руху, нічого не підштовхує політ творчої думки. Написане від руки Гліб тепер міг віддати редакційній дівчині для передруку. Та частіше волів робити все сам, уночі, коли думки нарешті впорядковувалися, а вуличні звуки робилися зайвими, розсіювалися.

Ще одна перевага ресторанного письма – за першої ж потреби можна гукнути офіціанта. Він піднесе кухоль пива, а то й чарку коньяку. Гліб уже другий місяць купався в славі, яку здобув сенсаційними репортажами про таємне товариство найманих убивць. Це давало свої переваги: у більшості ресторанів, де пан *кореспондент* волив проводити час за працею, його могли пригостити від закладу. Або, що частіше, налити в борг, на довіру. Коваленко користав із того, але, до його честі, не зловживав. За першої ж нагоди гасив кредити, розуміючи підступність слави. Адже кому, як не йому, особі творчій, знати, що слава – лише яскрава латка на старому одязі. Дуже непостійна матерія.

Вольська вже не раз відзначала: Коваленко одягався зі смаком. Звісно, дещо специфічний спосіб життя дослідника міського дна вимагав час від часу перевдягатися, щоб бути своїм серед кримінальної босоти. Але, поза тим, Гліб стежив за міською модою й намагався слідувати їй. Єдине, що трошки дратувало, – весь одяг висів на Коваленкові, немов на вішаку.

Це була одна з причин, чому Христина не жалувала Гліба й презирливо обзивала тридцятитрьохрічного репортера чахликом. Любила Христя Попович високих, бажано – огрядних, вважаючи пузце й рожеві щоки головною чоловічою чеснотою. Натомість Анна

знала про Коваленка ще до особистого знайомства трохи більше. Знання дали розуміння: хворобливий від природи хлопчик, який рано осиротів, старанно працював над собою, не давав природі взяти гору й змалечку гартував своє тіло.

Силачем не став – куражу в нього було вище маківки.

У цьому Анна Вольська вже мала нагоду пересвідчитися.

Христя далі дивилася на Гліба косо. Ну, вона так на весь світ дивилася, бо поки всесвіт дівчини обмежувався її *королівною*. Сама ж Анна пройшла певну трансформацію. Від цілковитого неприйняття Коваленка поряд із собою до прийняття його права бути тим, ким є, – і навіть шукати з ним союзу.

Єдина жінка в Києві, яка вирішила заробляти на гідне життя приватним розшуком, без допомоги кримінального репортера обійтися не могла. За життя Іван Вольський давав Анні всю поживу для роздумів. Чоловік був її ногами, вона – його головою. Коли ж вона взялася самотужки розкручувати його вбивство, зрозуміла – не має змоги добути потрібні відомості там, куди ладен пролізти спритний Коваленко зі своїм знанням кримінальних звичаїв і типів.

– Чим вас почастувати? – Гліб галантно відсунув оббитий оксамитом віденський стілець, запрошуючи стару знайому присісти. – Роки вас не бачив.

– Але ж згадали зранку, – Анна присіла. – Чи це для красного слівця?

– Боже збав! – Коваленко відмахнувся. – Привід цілком конкретний. Настільки реальний, що я просто сюди, у ресторан, збирався гукнути хлопчика-посильного. Аби поніс вам записку з пропозицією зустрітися.

– І десять днів від часу останньої зустрічі в мене в садку – не такі вже й роки.

– То вже хто як рахує, пані Вольська. Для всякого час інакше біжить. Отже… – Гліб клацнув пальцями, підзиваючи офіціанта.

– Подобається пізнавати на власній шкурі гнів моєї вірної Христини? – усміхнулася Анна. – Чудово знаєте: вона терпіти не

може, коли я їм десь поза домом. Ну, хіба званий обід, звана вечеря, інші прийняття. Колись чоловіка запрошували часто. Усім хотілося мати в товаристві одного з найкращих київських слідчих. Чи показати Івана званим гостям. – Не втрималася, додала: – Немов тваринку екзотичну.

– А ви не признавайтеся Христі, що обідали зі мною.

– Як ви собі це уявляєте? У світлі останніх подій, пане Коваленко, я змушена говорити Христині, куди йду, з ким зустрічаюся і як скоро повернуся. – Анна зробила страшні очі. – Віддана дівчина щиро думає, що поліція тоді зловила не всіх, кого треба. І тепер залишки товариства вбивць оголосили мені особисту вендету.

– Ну, ви ж не сказали Христині, що ми їстимемо разом, – Гліб не відступав.

– Від неї не приховаєш, – розвела руками Вольська. – Адже я повернуся, а стіл накритий. Мені важко буде їсти після такої маленької перерви. Христя все зрозуміє відразу. Знаючи, що я поїхала на зустріч саме з вами… Словом, отримаєте чортів, коли б не надумали завітати на чай.

– До речі, про чай, – Коваленко нарешті звернув увагу на офіціанта з прилизаним пробором, котрий терпляче тупцяв і сопів поруч. – Принесіть мадам чаю. Того, з китайських квітів, який вам привезли вчора. І один із десертів, на вибір хазяїна. – Гліб знову повернувся до Анни. – Довірите вибрати за вас? Не пошкодуєте.

– Що з вами поробиш, – кивнула Вольська.

Прилизаний відважив гості чемний напівуклін і зник. Коваленко заклав записник олівцем, відсунув знаряддя праці на край столу, потер руки.

– Отже, Анно Ярославівно, я притягнув вас силою думки. Згоден, дещо самовпевнений висновок. Більш раціональний звучить так: ви мене шукали і знайшли. Без серйозного приводу собі труду не завдасте. Слухаю вас уважно.

Вольська вирішила почати з головного, досить уже передмов.

– Учора моя віддана Христина ледве не стала жертвою шахрайки. Хоча обвести круг пальця дівчисько намагалося мене. Я вирахувала все відразу. Завдяки вам, пане Коваленко. Не лише, були ще інші деталі. Та загалом ви допомогли уникнути прикрощів. Але, – Анна багатозначно підняла палець, – тільки мені. Маю підозру, що ця шахрайка до вчорашнього дня виманила гроші не в однієї наївної жалісної дами. Мені цікаво, чи ви вже знаєте про подібні випадки.

– Слово честі, нічого зараз не зрозумів, – признався Гліб. – Яке дівчисько, яке шахрайство, до чого тут я. Тішить, що я вам допоміг, – але чим, Анно Ярославівно?

Замість відповіді Вольська розкрила сумочку.

На стіл перед Коваленком ліг примірник газети, у якій він працював.

Розгорнений на потрібній сторінці – з його репортажем двотижневої давнини.

4

– Я й до нашого ближчого знайомства стежила за вашими публікаціями. А потім, як ми разом успішно завершили важливу для мене справу, веліла Христині зробити передплату. Вже місяць тричі на тиждень листоноша доставляє мені газету. Шахрайці не пощастило: у моїй особі наскочила на вашу уважну читачку.

– А ще докладніше?

– Ось, – Вольська постукала вказівним пальцем по заголовку. – Дівчисько так само читає ваші репортажі. Майже слово в слово переказала мені описану вами історію нещасної Лизавети Мироненко.

– Прізвище поміняв з етичних міркувань, – швидко пояснив Гліб.

– Там зазначено, – кивнула Анна. – Ось лиш шахрайка зі зрозумілих причин не вказала цю важливу деталь. Натомість додала дещо від себе. Зокрема – назвалася донькою чернігівського судового пристава. Спокусника ж назвала не актором, як у вас, а художником. Решта – звідси, – палець знову торкнувся газетного аркуша.

– Зараз ви скажете, що своїми репортажами я направляю когось на злочинний шлях, – пхикнув Коваленко.

– Не скажу. Хоча подібне вже мало місце, і ви про це знаєте, – нагадала Вольська. – З іншого боку, з таким самим успіхом можна звинуватити авторів авантюрних оповідок у тому, що своїми історіями про вбивства вони провокують криваві злочини. Мій покійний чоловік за весь час слідчої роботи не навів жодного прикладу, коли пристойна особа зарізала когось, прочитавши оповідання про пригоди пана Шерлока Голмса. Або розчленувала людину, надихнувшись романом про вершника без голови.

– Дякую й на тому.

Офіціант приніс замовлені чай з десертом, а Коваленкові – чарку коньяку. Він не замовляв, та прилизаний підморгнув, даючи

зрозуміти: господар робить комплімент. Поки Анні послужливо наливали чай у велику порцелянову чашку, обоє припинили ризиковану розмову. Десертом виявився свіженький, щойно спечений яблучний штрудель, присмачений легким малиновим сиропом. Побажавши смачного, офіціант знову випарувався.

Вольська не квапилася віддавати належне частуванню. Хіба сьорбнула задля цікавості напій – дотепер китайський чай із жасминовим квітом куштувати якось не випадало. Напій з першої спроби видався не дуже смачним, хоча й насиченим. Списавши враження на відсутність досвіду, Анна вирішила розкуштувати в процесі. Відсунула чашку, повела далі:

– Як ви вже зрозуміли, пане Коваленко, юна особа, якій на вигляд справді не більше ніж шістнадцять літ, видає себе чужим людям за жертву підступного спокусника. Дівчисько не по роках добре знає психологію. Кожна поважна жінка, до якої вона звертається по допомогу, вважатиме нижче своєї гідності перевіряти правдивість почутого. Адже для того треба навідатися в, гм, заклад мадам Ставніцер. Звернутися до поліції теж не можна – шахрайка й тут підстрахувалася. Піти в поліцію означає розкрити ганебну таємницю шанованим у своїй спільноті батькам. Їм і без того вистачає ганьби. Мовляв, утекла дівчина не знати з яким підступним спокусником. Але таке ще пережити можна, подібних випадків чимало. Історія з борделем бруднить значно більше.

– Згоден, – підтвердив Гліб. – Метикована дівуля. Проте відразу скажу: від вас чую подібну історію вперше. Дякую, вже готовий зробити з неї сенсаційну публікацію. Ваше ім'я, зрозуміло, фігурувати не буде. Хіба самі не проти.

Вольська знову надпила чаю. Смак зробився трошки іншим. Мабуть, напій повинен трохи настоятися, вирішила вона подумки.

– Значить, або я була першою жертвою шахрайки і відлякала її – або ніхто до мене навіть не здогадався. Хоча… Поставмо себе на її місце. Вашій публікації два тижні. Припустімо, тиждень вона обдумувала, зважувала, міркувала. Однаково хтось до мене мав би

попастися на гачок. Вона божилася повернути гроші. Навряд чи хтось їх дочекався. Будуть скандалити? Ні. Доведеться визнати, що спіймали облизня, дозволили обкрутити себе якійсь, даруйте, шмаркачці.

– Я б так не сказав, – заперечив Коваленко. – Судячи з усього, дівча з досвідом, як на свій вік. Ось що ми зробимо, – він підсунув записник ближче. – Опишу все, не шкодуючи фарб. І зазначу: всі, хто потерпів, можуть анонімно зголошуватися до редакції, до мене особисто. Так, маю надію, картина незабаром набуде об'ємних форм. Ми з вами її викриємо!

Анна відколупала срібною виделкою шматочок штрудля. Розполовинила срібним столовим ножиком. Поклала до рота, замислено прожувала.

– Хочу, аби ви краще зрозуміли мою мотивацію, – мовила по тому. – Якби так діяла старша за віком особа, я б махнула рукою. Не дала одурити себе. Тим більше – Христю, бо ця справді намірилася заплатити шахрайці з власних заощаджень. Ну, втекла. Ну, повернулися додому, посміялися. Тільки ж за справу взялося дівчисько шістнадцяти років. Напевне, гімназистка. Причому – з непростої родини. Припускаю, пане Коваленко, що вона щиро вважає себе недоторканою. Як і її батьки, особливо – тато.

У цей момент Гліб, слухаючи її, саме пив коньяк. Від несподіванки поперхнувся, закашлявся. Анна спокійно підвелася, обійшла стіл. Кілька разів так сильно, як могла, гепнула його розкритою долонею по спині. Поки Коваленко переводив подих, вона повернулася на своє місце. Торкнулася пальцями чашки – чай поволі вистигав.

– Анно Ярославівно, – вичавив репортер на видиху. – Я не маю жодних сумнівів щодо ваших здібностей робити несподівані висновки й викриття. Гаразд, ви читаєте мої публікації й відразу розкусили шахрайку. Але на Бога – звідки ці здогади про батьків? Може, навіть знаєте, хто вони, прізвище назвете?

– Якщо треба – подумаю трохи, сплету кілька серветок і матиму кілька підозрюваних. – Вольська говорила серйозно, Гліб вірив їй

безумовно. – Їх слід шукати серед чиновників досить високого рангу, котрих нещодавно перевели на службу до Києва з Петербурга, Москви чи з котроїсь з губерній великої Росії. Мова, пане Коваленко. Точніше, *вимова*. – Знову зробила ковток чаю, напій починав смакувати. – Шахрайка говорила російською.

– О, здивували! – вигукнув Гліб. – Ледь не весь Київ говорить російською, і то давно!

– Не лише Київ. Харків, Полтава, Житомир. Звісно ж, Чернігів, родом з якого назвалося дівчисько. Тільки ж ми з вами, народжені в Києві, а також будь-хто інший, народжений у тому ж Чернігові чи іншому українському місті й містечку, – Анна наголосила на останніх словах, – розмовляє *інакшою* російською, ніж ті, хто щороку, з травня по серпень, їдуть сюди з великої Росії на київські фрукти, винаймаючи тут дачі. Ніколи не звертали увагу, ніколи не ловили вухом різницю? Вони або тягнуть голосні звуки, або навпаки – ковтають їх. А ще їхнє «*ге*» дзвенить, тоді як наше – бомкає.

– Нічого собі порівняння! Анно Ярославівно, ви такими о́бразами мислите – ніколи не пробували писати? Хоча б віршувати щось таке простеньке…

– Не підлещуйтесь, не куплюся, – Вольська тепер акуратно відрізала новий шматок штрудля. – Дівчисько розмовляло з нами російською не по-київськи. Логіка підказує: у Києві вона недавно. Вік не дозволяє мешкати самій. Отже – вона тут з батьками. Чому на своє полювання подалася на Татарку, а не шурувала десь ближче, біля Володимирського собору чи Лаври? Дбала, щоб навіть випадково не потрапити на очі тим, хто може її впізнати. Звідси маємо висновок: батьки обживаються на новому місці, уже влаштовували кілька прийомів. І ось ще маєте – пора року.

– До чого тут…

– Літо, – Анна легенько постукала виделкою по краю тарілки. – Родина переїхала до Києва під час літніх канікул, не раніше. Інакше б юна шахрайка проявила натуру раніше. Чи бодай краще знала місто. Бачите, – вона посміхнулася, – коло ймовірних підозрюваних

звужується до щонайбільше десятка осіб, призначених сюди влітку. Як покарання чи як заохочення, не має значення. Тим не менше, я її перевірила додатково. Поставила примітивну пастку – і вона попалася.

– Пастку?

Перш ніж пояснити, Вольська віддала належне штрудлю. Прогнала підступну у своїй крамольності думку, що помічниця готує їх не гірше, але так само. Порівняння куховарських здібностей Христини Попович із *якимось* рестораном дуже ображало почуття дівчини, навіть якщо Анна ніколи їй уголос про це не скаже.

– Я спитала, чи служить у салоні мадам Ставніцер рудий Семен, відставний городовий. Дівчисько не вагаючись відповіло – так.

– А хто це – рудий Семен?

– Ніхто, – просто відповіла Анна. – Тобто, можливо, десь на білому світі й живе рудий чоловік на ім'я Семен, котрий раніше служив городовим. Але при тому салоні його нема. Вигадала. Шахрайка ж того не знала. І не лише тому, що про нього не згадуєте ви у своїй публікації. Припускаю, предмет нашого інтересу навіть не знає, де розташований салон мадам Ставніцер. І яка на вигляд сама мадам. Словом, дівчисько нахабне, діяло, як то кажуть, на арапа[6]. Знало, повторюся – перевіряти її ніхто не буде. Тому й само не потурбувалося зібрати більше потрібних для її оборудки відомостей, передусім деталей. – Вона зробила великий ковток уже вистиглого чаю. – Все, пане Коваленко. Робіть із цим, що хочете. Мене бентежить вік нахаби. Якщо не зупинити, з неї може вирости ще та паскуда.

– Ваші побоювання зрозумілі, – мовив Гліб. – Історія сама по собі пікантна. Тягне на сенсаційність. Звісно ж, після відповідної обробки рукою майстра.

– Помрете ви не від скромності, – гмикнула Анна.

– Усі ми гості на цьому світі. І колись кожен із нас від чогось помре. Наприклад, від життя, – по-філософськи зауважив Коваленко. – Тим більше після такого дарунку мушу вам віддячити.

– Хочете заплатити за інформацію? – посміхнулася Вольська.

– Хочу запросити на зване прийняття. Кажу ж, подумав про вас, щойно отримав адрес. Там на дві персони.

Брови Анни стрибнули догори.

– Навіть так! Ви вже бачите мене своєю дамою!

– Розумію, що жодного приводу мені ніхто не давав, – Гліб з удаваною скромністю потупив очі. – З іншого боку, вам варто почати виходити в світ.

– Звідки такі висновки?

– Удова одного з найкращих київських слідчих мала б нарешті зняти жалобу й почати жити так, як жила раніше. Це не моя думка! – Коваленко швидко випередив обурливу тираду. – Про Анну Вольську не повинні забувати в Києві. З'явившись на прийнятті, ви нагадаєте про себе. Власне, я зараз спробував озвучити думки тих, хто вас побачить за, скажімо так, певних обставин.

– І вирішить – Анна Вольська шукає жениха.

– На вас звернуть увагу, – м'яко пояснив Гліб, раптом стишив голос. – Анно Ярославівно, вам же зараз треба знати не лише з газет, що відбувається в місті, чим воно живе.

– Саме зараз?

– Ви ж натякнули не так давно – маєте намір надавати приватні консультації. Хочете розмістити подібну об'яву в газетах власним коштом? Чи все ж таки розмови в неформальній обстановці важливіші? Або вас бентежить моя скромна персона?

– Оце – в останню чергу! – вигукнула Анна. – Не лестіть собі. Ви лише супроводжуєте мене. Як паж.

Сказавши так, Вольська замовкла, ніби поперед горла застряг сухий шматок.

Аж тепер дійшло: погодилася вийти у світ у супроводі Коваленка. Ще й не спитала куди. Хоч хвилину тому не мала подібного наміру. От же ж! Сама розплутує клубки – а дозволила собі потрапити в таку примітивну пастку.

Ще й чоловічу.

Як не крути, правду він каже: відвикла вона трошки від людей.
Та й не трошки.

5

Проводи літа – так офіційно назвали це зібрання в Купецькому саду[7].

Хай до кінця серпня ще десять днів і про наближення осені ще ніхто з гостей не думав. Кожен запрошений розумів: так купець першої гільдії, депутат міської Думи й просто шанований киянин Матвій Пивоваров зберігає пристойність. Він орендував на вечір музичний майданчик, щоб урочисто відсвяткувати заручини своєї середульшої доньки Марії.

Старшу, Фросину, пишно видав заміж торік, породичавшись таким чином із ювелірним домом Вернерів. На той час їх уже називали не інакше, як «королями перлів». Ставши *принцесою* в цьому королівстві, Фроси́на з чоловіком перебралася до Берліна, де Вернери саме заснували філію свого торгового дому.

Обранцем Марії, точніше – її батьків, став син не менш відомого кондитера Пелісьє. Діловий француз за три останніх роки встиг відкрити не лише в Києві, а й по всіх важливих містах губернії кондитерські свого імені. Після весілля, яке оголосили на Покрову, молодята намірилися перебратися до Парижа, де новоспечений пивоварівський зять керуватиме однією з родинних філій. У цьому випадку Пивоваров вигравав, адже його цукрова справа напряму пов'язана з «солодкими» мільйонами. Зрозуміло, що купець уже став монопольним постачальником торгового дому Пелісьє, а Вернери вже микитили, як пропонувати перли в кращих кондитерських нових родичів.

Київські пліткарки тепер уголос, не соромлячись обговорювали партію для Ольги, третьої, наймолодшої доньки Пивоварова. Дівчині скоро стукне вісімнадцять. Її сестри волею тата дівували недовго, обох висватав і видав заміж, навіть не дочекавшись двадцяти. Дівчата не надто комизилися, покірно приймали батьківські рішення й навряд чи шкодували, що не встигли нагулятися, натішитися

юністю. Ходили чутки, що на прийняття запрошені кілька кандидатів у майбутні зяті, тож заручини водночас будуть і чимось на кшталт оглядин.

Усе це Анна дізналася від Коваленка, поки вони їхали з Татарки до Володимирського узвозу. Як належить чемному кавалерові, Гліб заїхав за супутницею на візнику. Вольська ж, як належить справжній дамі, котра поважає себе, на той момент ще не була готова до виходу. Тож він мусив чекати навіть не в залі – строга Христина посадила Коваленка в саду, в альтанці. Аби не нудьгував, принесла кави. Причому подала з таким виглядом, що Гліб запідозрив: дівчина замість цукру щедро сипнула в напій солі.

Чорна кішка пробігла між ними давненько, відколи Гліб почав активно цікавитися справами Івана Вольського, а потім крутився біля Анни. Навіть та обставина, що репортер неабияк допоміг Вольській шукати вбивцю, ще й ризикуючи власним життям, не розтопила льоду. Христя вперто недолюблювала настирного *чахлика*, хіба у світлі останніх подій тримала мовчазне перемир'я.

Якщо Коваленка цього разу зустріло лише її презирливе мовчання, то Анні довелося чимало наслухатися від Христини. Звісно, помічниця говорила зі своєю королівною з усією належною повагою. Ледь не до кожної наступної фрази долучала вибачення й заяву про те, що не має права пхати носа в особисті справи Ярівни. Але відразу ж знаходила чергову причину висловити невдоволення вибором кавалера.

Звичайно, Христину тішило, що її молода господиня нарешті ожила. Досить себе ховати, час виходити в люди. Тільки ж не з ким попало – а Гліба Коваленка помічниця інакше не сприймала. Вольська мудро вирішила не сперечатися, однаково це не має жодного сенсу. Натомість переключала Христину увагу на свій туалет: дівчина допомагала їй одягатися.

Для повернення у вир світського життя Анна вибрала сукню лагідно-пурпурового кольору, пошиту незадовго до чоловікової загибелі. Як вимагала мода, лінію талії кравець завищив, а саму

талію зробив вужчою й коротшою. Нижній край не торкався землі, відкриваючи верхній край оксамитових черевичків. Саму сукню майстер оздобив стриманим візерунком, який нагадував стрімких білих ластівок. Коли Анна йшла, у русі складалося враження, що довкола неї літають пташки. Вольська вважала кравецьке рішення доволі сміливим, тому надівала сукню тільки двічі. Тепер же з'явилася нагода звернути на себе увагу – а цього Вольській потай дуже хотілося.

Нарешті лишившись задоволеною своїм зображенням, Анна наділа капелюшок у тон сукні. Побачивши її у дворі, Коваленко занадто швидко підхопився, заледве не хлюпнувши на свій фрак кавовою гущею. Дотепер Анна не уявляла репортера при такому параді, і визнала: хоча урочистий одяг так само висить на ньому мішком, солідності все ж таки додає. Вона чемно прийняла простягнуту руку, і вже коли Гліб вів її до брички, Христина зсунула брови, показала Глібові спершу кулак, потім – погрозила пальцем. Навзаєм той торкнувся двома пальцями краю чорного циліндра й відсалютував.

Прибули майже на годину пізніше від зазначеного в адресі часу.

Це не турбувало, бо не мало жодного значення. Запізнитися на подібні прийняття було неможливо, навіть якщо така мета поставлена. Господарі не обмежували гостей у часі зустрічі, тож між клумбами й скульптурами біля музичного майданчика прогулювалася заледве половина запрошених. У глибині «мушлі», що обрамляла сцену, вже грали музиканти. Прибулих зустрічали лакеї, перевдягнені гусарами часів Олександра Першого, ненав'язливо дивилися на розгорнуті адреси, кланялися, ласкаво припрошували. Далі при вході такі ж самі гусари пропонували на підносах келихи з шампанським.

– Забула спитати, який стосунок ви, пане Коваленко, маєте до пана Пивоварова, – мовила Анна, роблячи маленький ковток.

– Такий самий, як і ви, – Гліб кивнув на ходу комусь зі знайомих, теж пригубив зі свого келиха. – Тут більшість бачила господаря вечірки хіба на газетних фотознімках. Матвій Никонович із тих, хто любить правильний розголос.

– І що ж, у його розумінні, правильний розголос?

– Зараз – сьома вечора. Сонце поки не сіло. Тож можете побачити серед гостей відомих театральних акторів. Ще – оперних співаків, примадонн, зірок оперети. Про думських депутатів мовчу, так само, як зрозуміла присутність генерал-губернатора. Його ще нема, але в потрібний момент ми з вами пана Драгомирова з дружиною неодмінно побачимо. Він та подібні персони – як, знаєте, обов'язкові страви на званому обіді.

– Ох і порівняння у вас! – гмикнула Анна. – Генерал Драгомиров – і основні страви.

– Тим не менше, так воно і є. Ну, а київська богема – десерт, причому вишуканий. Публіка звертає увагу на неї. Саме такі персони формують суспільну думку про господаря дійства та його смаки.

– Ви себе до них зараховуєте?

– Як бачите, це зробили без мене, – Гліб знову послав комусь привітання. – Я ж не випросив запрошення. Воно, зволили ж бачити, іменне. Пан Пивоваров може не знати мене особисто. Зате його секретарі вирішили: відомий автор сенсаційних репортажів має бути серед особливо важливих осіб.

– Носа не задирайте високо, – порадила Анна.

– Ви ж самі просили пояснення, тепер дорікаєте, – зітхнув Коваленко, ураз стрепенувся: – До речі, ось іще одна дуже важлива особа. І навіть якщо зустріч вам неприємна, уже пізно її уникати.

Поки Гліб говорив, Анна й сама встигла побачити – назустріч їм парковою алеєю неквапом рухався статський радник Юлій Харитонов. Головний слідчий київської розшукової поліції навіть на прийняття вбрався в казенний мундир. Хай не щоденний, діловий, у якому ходив на службу, а парадний, увінчаний медалями за вірну службу.

Позаочі його називали Цвіркуном. Схожість із цією комахою ще більше підкреслювала дружина. Зінаїда була молодшою від Харитонова років на десять. Маківкою вона ледве сягала його плеча, тож Юлій Маркович змушений був раз у раз нахилятися до неї, коли пара йшла попід руку. На відміну від чоловіка-поліцейського, його половина уважно стежила за всіма модними віяннями. Анна, якій за Іванове життя доводилося приймати Харитонових удома кілька разів, мусила визнати – Зінаїда Михайлівна таки має смак.

– Радий бачити вас, голубонько, у гарному настрої! – колишній чоловіків начальник поспішив привітатися першим, зиркнув на Гліба, додав: – Ще й у такому гарному товаристві. Моє шанування, пане Коваленко.

– А яка я рада! – втрутилася Зінаїда, торкнувшись губами Аннииної щоки. – Не повірите, душечко, уже кілька разів з Юлієм Марковичем про вас говорили. Досить вам, мовляв, зачиняти себе в чотирьох стінах. Життя ж триває, ми з вами ще дуже молоді! Треба виходити у світ, слухати музику, пити шампанське!

На підтвердження своїх слів Харитонова дзенькнула своїм келихом об келих у чоловіковій руці. Вольська чемно гойднула своїм, хоч усередині в неї все кипіло. Їй не дуже приємно було вислуховувати про своє нібито добровільне ув'язнення. Ще трохи – і їй почнуть пророчити монастир. Анна ще могла терпіти подібне від Христі, бо з неї в таких справах багато не спитаєш. Але спосіб мислення світських або наближених до *світу* дам чим далі, тим більше її дратував.

– О, кого я бачу! – враз вигукнув Харитонов, дивлячись кудись через Коваленкове плече. – Ще й не сам, дивись, Зінаїдо Михайлівно!

– Якщо чесно, Юлію Марковичу, тільки його тут бракувало, – буркнула дружина, вичавила посмішку, мовила до Анни: – Дозволю собі пожартувати, душечко. Не завжди зустрінеш особу, котра має ще більш казенний вигляд за мого чоловіка! А такого буку, як Юлій

Маркович, ще пошукати треба! – вона грайливо штовхнула чоловіка в бік.

Вольська й Коваленко дружно озирнулися назад.

До них простувало одне сімейство. Попереду чинно ступав опецькуватий добродій у чорному фраку, з короткими бакенбардами й підкрученими напомадженими вусами. Високий циліндр прикривав рідке волосся. Анна спохмурніла й захотіла йти звідси – присутність титулярного радника Лева Градова на одному з нею просторі псувала вечір. Вони зустрілися невдовзі після вбивства Вольського, їх представив Цвіркун у своєму кабінеті.

Градова призначили на Іванове місце, відрядили спеціальним приписом навіть не з Петербурга – з Москви. Конфлікт у них виник майже відразу. Градов звинуватив покійного Вольського в *мазепинстві*, попередив – він, а отже, і Анна, мають репутацію неблагонадійних, не лояльних до політики государя-імператора. Тож краще їй надалі не нагадувати про себе, сумувати за чоловіком тихенько, займатися своїми жіночими справами.

Але вже наступної миті Анна забула про Градова й обопільну ворожнечу.

Поряд з ним, по праву руку, стояла й світськи посміхалася пухкенька дама в білій сукні, з горжеткою на плечах та в капелюшку з вуалеткою.

Ліворуч налякано завмерла дівчина в рожевій сукні. Волосся ззаду було заплетене чорними мереживними стрічками.

Її заскочила зустріч з Анною.

– Нарешті, Леве Максимовичу, ви представите нам свою родину, – Харитонов коротко вклонився дамі з вуаллю. – Так розумію, маю честь бачити вашу дружину.

– Емілія Дмитрівна, – відрекомендував Градов. – А це – донька, Катя. Катерина Львівна.

– Дуже приємно, – пані Харитонова була втіленням світськості. – Як у нас кажуть, вас вітає Київ. Чула, ви тут уже місяць? Освоїлися

після Москви?

– Трошки менше, – ввічливо уточнила Градова. – Тільки почали облаштовуватися. Тут у вас не так гамірно.

– Провінційно, хочете сказати, – Вольська помітила, що зараз у Цвіркунової дружини всміхалися лише губи.

– Іноді столичність буває надмірною, – пані Градова зберігала спокій. – Тим більше, утрачена столичність[8]. – Вона швидко змінила тему. – До речі, панове, ми саме готуємося вперше приймати вдома.

– Так-так, Юлію Марковичу, ви вже вважайте себе запрошеними. З родиною, безперечно, – уставив титулярний радник.

– Ліза, – вирвалося в Анни.

Аж тепер уся компанія звернула на неї увагу.

– Дуже приємно, – Емілія Дмитрівна кивнула. – Ви, Ліза…

– Мене звати Анна Вольська. – Вона вирішила брати ситуацію в свої руки, відчувши, як напружився Коваленко. – Даруйте, може, це не зовсім доречно тут і тепер. Але ж ми на святі. Товариство, шампанське, усяке зривається з язика. Я захопилася недавно однією дивною теорією. – Слова випереджали думки, та стримувати себе вже не мала сил. – Чули, що зовнішність пасує до імен? І навпаки – імена є продовженням зовнішності?

– Анна Ярославівна вміє дивувати, – Харитонов помітно збентежився й відчайдушно намагався вийти з дивної розмови. – Колись, голубонько, розкажете нам докладніше. А поки що…

– Мадемуазель більше схожа на Лізу, – сказала Анна, дивлячись при цьому не на Градова, а на його доньку. – Наперед вибачте, якщо я була нетактовною. Проте згідно з теорією, яка мене захопила, ззовні ця мила дівчина відповідає саме такому імені. Є певні прикмети, характерні риси…

– Дуже цікаво, – перервав Градов, це прозвучало грубо, чоловік ледве тамував лють. – Я розповідав тобі, моя люба. – Він глянув на дружину. – Це пані Вольська, удова одного з київських слідчих. Того, чию посаду я зволив обійняти. Погодься, Емілієвно: дружини поліцейських часом морочать собі голови різними теоріями.

– Отут і я погоджусь! – підхопила пані Харитонова, теж зрозумівши критичність ситуації. – Слід заборонити поліцейським службовцям обговорювати справи вдома. Бо справді, такого собі накрутиш! Ми ж з вами знаємо це, любонько, – вона глянула на Анну.

– Вам справді пасувало б ім'я Ліза, – погляд Вольської прикипів до дівчини. – Не ображайтеся.

З-за лісу нарядних гостей, яких тим часом стало помітно більше, виринула захекана кучерява юнка в пишній білій сукні з мереживом.

– Катю, ну, ми ж на тебе чекаємо! – вигукнула на видиху, сіпнула доньку Градова за рукав, аж тоді кинула старшим: – Прошу пардону! Уже скоро починається, а ще нема всіх подружок нареченої!

– Сьогодні заручини, – нагадала Анна. – Якщо не помиляюся, подружки нареченої – весільний звичай.

– А в нас так! – реготнула кучерява. – Нині заручається моя сестричка! Катька – моя нова подружка! Я – подружка зарученої! Тому ми – подружки нареченої!

– Отака логіка, – поважно кивнув Цвіркун.

– То ви – Ольга Пивоварова, – здогадалася Вольська.

– І як там ваша теорія? – уїдливо запитав Градов. – Бачу, дівчині її ім'я підходить, коли ви вже отак, з першого погляду, все вгадали.

– Леве Максимовичу, що тут відбувається? – пані Градова зиркнула спершу на чоловіка, потім – на Анну, нарешті – на свою доньку.

Катерина не встигла нічого відповісти – над садом, у сутінковому небі, бабахнув і розсипався різними барвами феєрверк.

Ольга потягнула подружку за собою.

Дівчата змішалися з натовпом, зникли з очей. Нагодою скористався й Коваленко. Торкнувся пальцями краю циліндра, прощаючись з товариством. Легко вивільнив лікоть, перехопив Аннину руку.

І вивів – від гріха далі.

Розділ другий

Запрошення в казенному конверті. – Зелений кабінет. – Цілком таємно й непристойно. – Любонька. – Спокýси благородних дівиць.

1

– Він не вкусить, не бійтеся.

На підтвердження хазяйчиної правоти пес повернув до ґанку велику голову з трикутниками вух, приязно гавкнув і знову заходився тертися об штанину візитера. Молодик у новенькому віцмундирі вже пересвідчився в миролюбності собаки, що вибіг назустріч. Але все одно боязко зиркав і ступив ще крок назад.

Анна зітхнула, а Христина почула це й почервоніла. Бо вкотре прийняла зітхання як докір на свою адресу. Вольська багато разів просила не брати в голову дурного. Вибір пса став усе ж таки їхньою спільною помилкою.

Хоча сама ідея завести чотирилапого сторожа не була хибною, особливо – після нападу на будинок.

Мешканки пережили небезпечну пригоду на початку липня. Анна саме підібралася впритул до таємної спільноти вбивць. Раніше Вольська лиш *відчула* її, злочинці тільки замаячили на обрії, заховані в пелені київського туману. Щойно спрямувала на них чоловікову увагу, Івана вбили на її очах. Той, кого душогуби називали Хазяїном, зробив ту саму помилку, що й усі інші, хто знав Вольського як одного з найкращих київських слідчих. Більшість складних і заплутаних справ розкривала його молода дружина, тож ударили боляче – але не туди. Надалі довелося мати справу з Анною, і вона вирахувала *кубло*. Звісно, без допомоги не обійшлося, і сьогодні Вольська абсолютно переконана: прикру крадійку Розу Лисицьку їй у той важкий час послало небо. Хай би там що не думала про неї віддана Христя – помічниця взагалі без приязні ставилася до більшості з тих, хто оточував королівну.

Розина допомога виявилася вчасною й безцінною, без неї Анна б ніколи сама не добула доказів проти душогубської спільноти.

Але саме Роза привела за собою нападників тієї страшної ночі.

Так, спритна, бувала в бувальцях шахрайка прийняла тоді на себе головний удар і без її вчасної допомоги Анна з Христею навряд чи лишилися б живими.

Але якби двір стеріг пильний собака, сторож попередив би гавкотом про небезпеку й трьох беззахисних жінок убивці не заскочили б зненацька.

Тож після того, як справа остаточно вляглася, перестала цікавити газети й гармидер довкола неї вщухнув, Вольська вирішила завести пса. Христина радісно підтримала й визвалася сама роздобути тварину. У їхньому селі собак мали всі, навіть місцева злидота й голота. Охороняти бідні двори не було від кого. Проте саме злидні робили своїх псів агресивнішими за інших й охоче нацьковували їх на тих, хто не подобався.

Справедливості ради слід згадати, що Іван за життя кілька разів пропонував Анні купити цуцика. Вона щоразу відмовляла, бо побоювалася собак, симпатизуючи котам. У них навіть якийсь час жила кицька, та чимось отруїлася, тож більше домашніх улюбленців Анна тримати не хотіла.

Хто б знав тоді, що доведеться скоро ховати коханого мужа, ще й передчасно…

Вольська довірила своїй помічниці вибір, бо повірила: Христина знається на породах. Просила лиш, аби собака був молодим за віком і красивим, отак захотілося. Як дуже скоро показав час, ставка на собачу зовнішність виявилася фатальною помилкою. Христя довгенько шукала, проводила кожному кандидатові ретельні й прискіпливі оглядини, старанно розпитувала знавців, навіть записувала й потім переповідала Анні.

Урешті вибір постав між однорічною німецькою вівчаркою і на пів року старшим чукотським їздовим псом. Спершу Вольська без коливань обрала *німця*, спрацював інстинкт викладачки німецької. Та потім, коли сама по черзі глянула на кожного, поміняла рішення. Сибіряк вразив не так благородною статурою, як поглядом блакитних очей – Анна відчула саме в ньому силу й шляхетність

породи. Кличка відповідала уявленням: Лорд. Тож Вольська відкинула останній сумнів.

Уже під кінець першого тижня жінки остаточно зрозуміли – красивий пес, чий чорно-білий колір хутра нагадував аристократа в елегантному фраку, до охорони будь-чого зовсім не придатний. До всього сибірська порода робила його погано чутливим до літнього тепла, тож більшу частину дня Лорд вештався в садку, у вишнево-яблуневому затінку. Там же довелося поставити його буду. Загалом собака був добрим, охайним, лагідним, швидко визнав нову хазяйку, за першої ж нагоди лащився і, що найбільш бентежило й наганяло смуток, – дуже рідко гавкав.

Отак воно – вестися на красунчиків...

Але не виганяти ж його, самі приручили.

Коли Христина впустила несподіваного гостя в поліцейському віцмундирі й новенькому кашкеті, Лорд стрімко кинувся назустріч, чим налякав молодика. Та собака просто вирішив привітати нову людину, привітно дзявкнув, обнюхав напрасовані штани й заходився тертися об ногу. За цим заняттям і застала собаку Анна, вийшовши на Христин поклик.

– Дуже милий у вас песик, – ввічливо мовив візитер. – У нас лисичка.

– Справжня? – брови Вольської здивовано стрибнули вгору, мимоволі згадалася Роза.

– Та ну, – відмахнувся гість. – Так називають ісландських вівчарок. Руді, пухнасті, нам подарували цуцика.

– На весілля?

Настала візитерова черга дивуватися.

– Звідки ви знаєте?

– Ви побралися зовсім недавно, – Вольська мовби не чула питання. – На поліцейській службі теж не так давно, припускаю – вступили на посаду десь за рік до весілля. Винаймаєте помешкання, кімнату або флігель. Навіть напевне флігель, – Анна кивнула сама собі. – Ваша дружина з пристойної, шанованої, проте навряд чи

дуже заможної родини. Вона дуже дбає про вас і вашу кар'єру. Робить усе, аби ви справили на начальство найкраще враження, бо це – крок до швидкого підвищення. – Говорячи так, вона неквапом спустилася з ґанку, пройшла через дворик до гостя, машинально нахилилася, аби почухати за вухом наспілого зі своїми ласками Лорда, примружила очі. – А ще ви обоє – доволі сучасні молоді люди.

Слухаючи свою королівну, Христина гордо розправила плечі, склала руки на пишних грудях. Її завжди розпирала гордість, коли Анна знічев'я, здебільшого від нудьги, управлялася в прозорливості. На враженого наповал візитера вона дивилася так, мовби вразила його сама.

– Ми… знайомі? – вичавив із себе візитер.

– Не маю честі. Хіба знаю, що служите при канцелярії розшукової поліції. Ви повернули послання штампом до мене, – Вольська кивнула на казенний конверт у лівій руці візитера.

– Антон, – він обсмикнув поли віцмундира. – Резников Антон, син Іванів. Справді служу лише рік. Точніше, чотирнадцятий місяць. Як ви…

– Просто. – Анна перервала не дуже ввічливо, уже охолонувши до гри й подумки шпетячи себе за те, що взагалі почала, припекло показати себе. – У вас обручка на пальці. У розмові ви машинально поправляєте її, причому – дуже часто. Отже, не звикли її носити. Значить, обзавелися нею не так давно. Зблизька бачу: вона не аж така коштовна, проте не дуже дешева. Середня ціна. Тож ваші статки цілком відповідають виплатам, які отримуєте на службі. Могли б купити ще дешевшу, проте статус, Антоне Івановичу, тримаєте марку поліцейського службовця. – Вона легенько посміхнулася. – Згаданий статус ви демонструєте не так нареченій, як її батькам. Тут вартість обручки знову все пояснює: аби її родина була заможною, ви б зі шкіри геть вилізли, а купили б дорожчу, більш презентабельну. Нарешті, тільки не ображайтеся, дівчину із заможної родини ніхто б не пустив за поліцейського чиновника найнижчого рангу. Що ще? –

Вольська легенько торкнулася скроні пучкою зігнутого пальця. – А... Ви б не наважилися ні до кого свататися, не маючи постійної й пристойної служби. Тобто ви спершу знайшли її, потім – заявили дамі свого серця про серйозність намірів. Вона, як уже відомо, з поважної, пристойної родини. Тож рішення приймаються не швидко. Так?

– Так точно, – Резников зовсім по-дитячому кліпнув і для чогось поправив верхній ґудзик.

– Кажете, цуцика подарували? Або на весілля, або – незабаром після нього, на новосілля. Не всякий може жити під одним дахом з батьками та собакою. Коли так, новосілля виглядає реальнішим висновком. Квартирна господиня теж може погано ставитися до собак, котів, навіть канарок під своїм дахом. Якщо ви мешкаєте окремо, ризиків нема. Звідси висновок: після весілля ви знайшли флігель. Не в центральній частині міста, але й не на далекій околиці. На службі мусите бути вчасно, молода дружина дбає про це. Серед іншого, про зовнішній вигляд. Штани напрасовані, ґудзики на мундирі блищать. Дружина чистить щодня, вгадала? Ще й зубним порошком, тепер краще бачу білі смужки по краях герба. – Вольська націлила палець на ґудзик посеред тулуба. – Ось пояснення, чому ви молоді й сучасні. Старші люди навіть у наш час здебільшого уникають цього засобу догляду за зубами.

– Відразу видно дружину найкращого слідчого.

Юний Резников щиро вірив – сказав Анні комплімент. Мовляв, навчилася жінка мудрості від чоловіка. Язик запекло від гострого, непереборного бажання відбрити, кинути щось образливе. Натомість порахувала повільно до десяти, потім – ще раз, уже швидко.

– Дякую, – мовила стримано. – Даруйте, затримала вас трохи. Казенний конверт із печаткою – серйозна річ. Дарма до скромної тихої *вдови* найкращого слідчого людину не пошлють.

Вона простягнула руку. Візитер передав послання, видихнув із почуттям виконаного обов'язку. Відкланятися не квапився, чекав на відповідь. Анна спершу оглянула печатку на сургучі. Брови знову

скочили вгору, несподіваний візит почав виглядати серйознішим, ніж спершу здалося. Розламавши сургучне кружальце, Вольська видобула складений удвоє аркуш.

Пробігла короткий лист.

Підвела голову, глянула на Резникова. Потім скосувала на Христину. Зиркнула на Лорда, який крутився поруч і хекав, лащачись. Знову перечитала написане.

– Не відпускайте візника, Антоне Івановичу, – розпорядилася діловито. – Чекайте, поїдемо разом.

– Мені натякнули, що так буде, – обережно проказав візитер. – Аби ви відмовилися їхати, маю наказ переконати вас.

– Цікаво, як би ви це зробили.

– Ви ж їдете зі мною, – зараз Резников говорив упевнено. – Пощо розводитися про те, що вже не має значення.

– Ярівно, а обідати! – Христина сплеснула руками, неприязно глянувши на того, хто своєю появою порушив звичний порядок, запроваджений нею в цьому домі. – У мене ж усе готове, гаряче все!

– Прошу почекати мене, – Вольська кивнула гостеві на альтанку, аж тоді повернулася до Христини. – Подай панові Резникову каву. Потім зайди до мене, допоможеш одягнутися. Якраз на обід я й запрошена.

2

Жало́бу Анна вже давно не носила.

Вибрала сукню темних тонів, бо вирішила – саме така пасуватиме для розмови, що на неї чекала. Вольська не уявляла, про що може йтися. Та якщо посильного присилає особисто головний слідчий розшукової поліції, слід не лише готуватися до серйозної і навряд приємної розмови. Варто своїм виглядом перекреслити бодай найменшу спробу з боку Харитонова натиснути, виявити зверхність, змусити дати слабину.

Анна не мала наміру вбиратися, наче на прийняття чи в гості. Їй не треба було поставати перед очима Цвіркуна світською дамою, яка знається на модах і хоче взяти співрозмовника пишним зовнішнім виглядом, картинкою з журналу. Навпаки, стриманість у виборі одягу давала зрозуміти: не має наміру захищатися, грати в нещасну вдовицю, яка за найменшої нагоди чистить пір'ячко й хоче сподобатися, справити гарне враження. Адже Вольська здатна постояти за себе й навіть дати відсіч.

Нічого, крім підлості, від колишнього Іванового начальника вона не чекала.

Жодної довіри.

Візник їхав із Татарки схилами, правлячи до Лук'янівки. По дорозі молодий посильний час від часу намагався заговорити до Анни. Проте вона втратила до Резникова будь-який інтерес, ясно й безжально даючи юному канцеляристу зрозуміти це. Зрештою він неприховано образився, що дозволило Вольській без зайвих пояснень, тим більше – сантиментів перехопити ініціативу – попросити супутника вийти, щойно вони проїхали трохи Великою Житомирською вгору. Буркнувши «маю честь, мадам», посильний підкорився. Вольська провела його довгим поглядом, і чомусь стало шкода незнайомої їй молодої дружини Резникова. Мабуть, юна жінка дбає про чоловікову кар'єру не менш ревно, ніж Анна – про Іванову.

Проте в молодому службовці не відчувалося того стрижня, який мав усередині Вольський.

На місці Резникова її чоловік щонайменше б огризнувся. Що означає: об Антона Івановича вже незабаром почнуть витирати ноги й доручати йому найменш вдячні завдання. І якщо юний поліцейський дозволить себе загнуздати, його жінка не матиме ким пишатися.

Викинувши дурне з голови, Анна нарешті скерувала бородатого візника, куди зазначалося в листі. Готель «Північний» знали в Києві всі, хай не кожного туди пускали. Що трохи збентежило. Від неї вимагали дбати про секретність побачення, натомість місце для зустрічі Цвіркун обрав, ну, аж ніяк не таємне. Тим більше, недалеко від управління, на розі Володимирської й Фундуклеївської, уважай, серце міста.

Заклад підтримував традиції сімейного й мав відповідну репутацію: тут обслуговують за вищим розрядом. Лишитися непоміченим у такому фешенебельному місці навряд чи можливо. Нехай вона не аж така впізнавана особа, проте Юлій Харитонов – персона відома. Тим більше, у середовищі власників готелів і ресторанів. Утім, розмірковувала Вольська дорогою, одним своїм словом головний слідчий може зробити себе непомітним. Слід лиш попередити всіх, кого треба, щоб тримали роти на замку й забули, де, кого й коли бачили – і справді зробиться невидимим.

Коли нарешті дісталися до готелю й Анна вирішила розрахуватися, візник заперечливо гойднув головою, прогудівши:

– Заплачено вже, ба́рине.

– Як то – заплачено?

– Той фараон, що з вами їхав, дав три рублі. Половину дня за такі гроші катати вас можу. Як ще треба буде колись, зволите мій номер записати.

– Їдь собі з Богом, – відмахнулася Вольська, ще більше зацікавившись причиною несподіваного запрошення.

Їй був потрібен Зелений кабінет. До нього вів інший, окремий вхід. Поштивий лакей у пишній лівреї з напівпоклоном прочинив перед гостею двері. Усередині Вольська зупинилася, чекаючи, поки наспіє спритний метрдотель з лискучим від помади волоссям, тоненькими вусиками й збитою набік краваткою-метеликом. Перехопивши критичний погляд, метр плавним рухом поправив її, запитав з масною посмішкою:

– Чим можу, пані?..

– Ромашкова, – Анна назвала прізвище, згадане в листі.

Посмішка не зникла. Та погляд помінявся. В очах, та й загалом у манерах метра з'явилося щось невловимо втаємничене.

– Так-так, на вас уже чекають. Прошу за мною.

Крокуючи в його фарватері, Вольська пройшла нешироким коридором з оздобленими зеленим оксамитом стінами й товстим килимом під ногами. Він закінчився поворотом праворуч, у кінці якого Анна побачила двері, заховані за важкими портьєрами. Відсунувши одну, метрдотель потягнув за дверну ручку, жестом запросивши гостю зайти. Щойно переступила поріг, двері за спиною м'яко й щільно зачинилися.

– Дякую, Анно Ярославівно, що не відмовили.

З-за круглого столу вглибині невеличкої кімнати, дуже подібної до будуару таємних коханців, підвівся той, кого Вольська впізнала й кого найменше чекала тут побачити.

– А де...

– Пан Харитонов люб'язно погодився організувати нашу зустріч на моє прохання. Розрахував: вас заінтригує не моє, а саме його запрошення. Проте його присутність тут не потрібна. Тим більше, він усе знає про предмет нашої розмови.

Депутат міської Думи, купець першої гільдії Матвій Пивоваров галантно поцілував їй руку. Пухкі губи виявилися на диво холодними. Доторк дозволив Анні краще *відчути* чоловіка, точніше – його неабияку напругу. Той, хто звик хазяйнувати по життю, зараз був за пів кроку від того, аби люто, нестримно руйнувати все

довкола. Цю затишну, оздоблену м'яким зеленим обідню кімнату, ресторан, готель, чуже життя. Бо, схоже, його власне вже хтось зруйнував.

– Вам, Матвію Никоновичу, простіше було завітати до мене в гості. Про адресу могли б справитися в того ж таки пана Харитонова. Я вдова, пенсію по втраті чоловіка діставатиму щойно від вересня, тобто вже за три дні. Така в нас бюрократія. До того кажу, що зараз переважно вдома, служби не знайшла. Клопоталася ж про пенсію, Іванові Вольському належать виплати по вищому розряду. Словом, – вона зрозуміла, що почала забалакувати саму себе, плутати між трьох словесних сосон, – ви б застали мене вдома. Ми б випили кави, присмачили б її домашньою наливкою чи лікером. Моя… – тут Анна на мить затнулася, – моя хатня служниця робить відмінні напої та пече під виглядом штрудлів справжні шедеври.

Пивоваров раптом заметушився, виглядаючи тепер зовсім невідповідно до рангу й статусу. Ступив до столу, відсунув стілець, збентежено кахикнув:

– Так-так, вибачте, зовсім геть із голови! Запросив даму на обід, а на столі голо! Прошу, сідайте, вмощуйтесь, зараз усе буде! Тільки… Знову прошу пардону… Ви їжте, пригощайтеся, замовляйте, чого душа бажає. Я ні, шматок у горло не лізе.

Вольська не встигла заперечити й зупинити водоспад гостинності – Пивоваров уже підхопив з полички чималий мідний дзвоник. Калатання вдарило во вухах, Анна наморщила носа, скривилася. Прикрий звук припинився, щойно в Зеленому кабінеті з'явився вже знайомий метрдотель.

– Чого зволите-с? – мовивши так, напомаджений завмер у покірному очікуванні.

– Замовляє дама, – Пивоваров відступив до крісла, важко вмостив у ньому себе. – Мені коньяк. У карафці. А краще – горілки.

– То як? – перепитав метрдотель обережно.

– Ро́му тягни, – депутатові думки ширяли деінде.

– Мадам? – розпорядник повернувся до Анни.

– Не знаю…

Вона справді розгубилася. З чоловіком відвідували ресторани. Хай тут, у «Північному», опинилася вперше, зазвичай меню київських ресторанів різнилося не так назвами, як способом приготування знайомих страв. Один рецепт міг смакувати, інший – ні. До всього в Анни раптом теж зник апетит. Проте пити з Пивоваровим міцне вона не мала наміру. Сидіти за порожнім столом – так само.

– Подайте спаржу, – назвала першу страву, яка зринула в пам'яті, тут же додала: – І курча, смажене. Тільки половину порції. А каву – зараз, якщо можна.

– Можна й треба! – купець раптом визвірився на метра, лунко ляснув долонями. – Рому, кави, ікри! Дзиґою хай крутяться! Ну!

Звичний до вибриків шанованих гостей метрдотель поштиво вклонився й випарувався. Вольська зняла капелюшка, поклала на канапу, сама сіла на пропонований стілець. Тепер бачила Пивоварова просто перед собою.

– У вас щось сталося, – сказала впевнено. – З кимось із близьких. Не дай Боже, з молодятами. Тиждень минув від заручин. І справа дуже делікатна, інакше б головний над усіма київськими слідчими не рекомендував би вам мене. Юлій Маркович має певні підстави вважати, що я можу дати певні поради.

– Молодята в Ніцці, готуються до весілля, – відмахнувся Пивоваров. – Вони нічого не знають. Ви, Анно Ярославівно, четверта особа, посвячена в мою таємницю.

– По-перше, ще не посвячена, – делікатно поправила Вольська. – А по-друге, хто інші три?

– Я. Моя дружина. Пан Харитонов.

Зупинила поява офіціанта. Чорно-білі кольори вбрання й ходіння легким перевальцем робили його схожим на дорослого пінгвіна. Мовчки зайшов, спритно поставив перед Анною запашну каву. Перед купцем – кришталеву карафку з рідиною каштанового кольору, широку кришталеву чарку на товстій ніжці, дві круглі вазочки, теж із кришталю: чорна й червона ікра. Хотів налити, вже торкнувся боку

карафки. Пивоваров нетерплячим жестом прогнав офіціанта, той зник, наче не було. Купець пригостився сам, перехилив різким жестом, при цьому високо закинувши голову. Видихнув, розрівняв срібною ложечкою чорну гірку маленьких круглих ікринок.

– Оля. Зникла моя Оля. Без сліду.

Молодша донька, згадала Вольська. Та сама, кучерява подружка нареченої. А ще – подруга Каті, доньки титулярного радника Лева Градова.

Доньки поліцейського, яка видавала себе за нещасну повію.

Аби вициганити в розчулених гроші на свій викуп з бордельного полону.

3

Анна думала швидко, питання сипалися в унісон думкам.

– Як давно?

– Учора не повернулася додому.

– Звідки не повернулася?

– Аби знав – шукав би там.

– Ви не знаєте, куди й з ким пішла ваша молодша донька-гімназистка?

– Ольга – молодша. Але не маленька. Бонна-гувернантка не водить її за руку Києвом.

– Дівчина нікого не ставить до відома, куди і з ким іде?

– Дотепер такого не траплялося. Оля могла вільно, не звітуючи, піти собі гуляти. Ніколи не давала підстав брати її під домашній арешт. Тим більше ми з жінкою налякані. Усе сталося раптово.

– Раптово, Матвію Юрійовичу, нічого не стається, – Вольська дозволила собі повчальний тон. – Тим більше, з юними гімназистками. Скільки років дівчині?

– Шістнадцять, – Пивоваров знову налив, випив, цього разу заїв чорною ікрою, для чогось додав: – І п'ять місяців.

– Своїх дітей, тим більше – такого віку, в мене нема й не може бути. Проте знаю з чужого досвіду, що саме їх треба особливо пильнувати. Не забувайте, я була одружена з одним із найкращих слідчих Києва. Чоловік не раз розповідав, у які халепи встряють підлітки. Особливо – юнки.

– Те, що ви вдова сищика, і змусило мене просити вас про допомогу.

– Кілька хвилин тому ви послалися на пораду пана Харитонова.

– Якби він порадив зовсім сторонню особу, ще й мужчину, я б не став слухати. Ви маєте хист до подібних справ. І ви – жінка, яка вміє берегти чужі таємниці. Це теж сказав Юлій Маркович.

– Схоже, він вирішив зіграти роль такої собі свахи. Чому зникненням Ольги не займеться сам? Ваш статус депутата міської Думи зобов'язує поліцію крутитися на пупі за першим помахом вашої руки. І це я не згадую, що купець першої гільдії, мільйонер Матвій Пивоваров без депутатства дуже важлива персона.

– Ви щойно самі назвали причину, чому ми з вами тут, в окремому кабінеті, обговорюємо вкрай важливу для мене справу. Поліцейський розшук – уже розголос. Я при всьому бажанні не зможу, не матиму права приховувати від офіційного слідства делікатні обставини, пов'язані зі зникненням молодшої доньки. Наголошую, Анно Ярославівно – мо-лод-шо-ї, дівчини шістнадцяти років від роду. Якби це торкалося старших дочок, навіть тепер, коли обидві заміжні, мене б розголос не лякав. І тут ідеться навіть не про мене, про мою дружину. Вона вже знає все, що знаю я. Погодилася з тим, аби я втаємничив пана Харитонова. Про нашу зустріч пані Пивоварова поки що не поінформована, але я неодмінно дам дружині детальний звіт. Проте Олина матінка швидше повірить у ваше мовчання, ніж у те, що огидні деталі цієї історії вдасться приховати від газет. Ви ж дружите з тим писакою, Коваленком?

– Товаришую.

– А, один чорт. – Пивоваров махом випив третю чарку, цього разу заїв порцією червоної, скинув з бороди налиплу ікринку. – Мусите знати, як він риє своїм носом, збирає й публікує сенсації. Повз таку не пройде. Ба більше! Котрийсь із підлеглих Юлія Марковича неодмінно захоче підзаробити, тому продасть спритному газетяреві новину. А власник газети заплатить, скільки скажуть. Бо ж на публікації заробить ще більше, кажу вам як купець.

– Ви досі не пояснили, хто й на чому може заробити. Розголосу *чого* ви боїтеся?

На питання Пивоваров чекав. Поліз у внутрішню кишеню піджака, вивудив звідти сірий прямокутний конверт. Подався вперед, акуратно поклав перед Анною. Потім повівся дивно: плюнув на

долоню, розтер іншою, ретельно витер руки білою, хрусткою від крохмалю серветкою. А серветку з огидою пожбурив на канапу.

Демонстрація огиди.

Дійство дало Анні тоненьку, мов серпневе павутиння, ниточку підказки щодо вмісту конверта. Розкривши його й витягши три цупких фотографічних знімки, тут же переконалася – інтуїція не підвела. Зберігаючи на лиці кам'яний, незворушний вираз, Вольська роздивилася кожну. Так лікар розглядає виразки на тілі пацієнта: видовище неприємне, але ж лікувати треба.

– Звідки це у вас? – запитала, не відволікаючись.

– Знайшов сьогодні вранці в спальні Ольги. Щось підказало – треба обшукати кімнату. Те, що ви тримаєте в руках, лежало в нижній шухляді комода, під білизною. Три дні тому там нічого не було.

– Ви порпалися в доньчиній білизні три дні тому? – Анна поклала фотокартки на стіл зображенням донизу. – Ви часто так робите?

– Припиніть! – пурхнув Пивоваров, ром уже почав робити свою справу. – Служниця розкладає випране й прасоване, то її обов'язок. Востаннє це було якраз три дні тому. Якби оця гидота вже була там, служниця б побачила. І негайно доповіла б пані Пивоваровій, своїй хазяйці. Звісно, дружина розпитала служницю сьогодні, чи не знаходила вона в комоді панночки нічого дивного. Не уточнювала, що саме. Додайте ще таку знахідку, картина вам складеться.

З іншої кишені купець витяг і поклав на стіл маленьку срібну табакерку. Вольська вже бачила такі, тож здогадалася про вміст. Проте все одно взяла, відшукала застібку, натиснула вказівним пальцем. Ніколи не куштувала, не уявляла смаку, боялася. Та довго не гадала.

– Звідки в неї кокаїн? Хоча… що це я… Де Ольга його ховала? Поруч із своїми порнографічними знімками?

– Між ліжком і стінкою. Маленька щілина. Надіюся, розумієте, чому змушений робити непристойну історію цілком таємною. Моя донька позувала комусь голою. Бавилася кокаїном, чи благородним,

як його чомусь іменують. Тепер зникла безвісти. Пан Харитонов припускає: зникнення прямо пов'язане з її таємним життям. У що я, Анно Ярославівно, досі повірити не годен. Дати справі офіційний хід означає пустити в діло ці знахідки. Донька депутата міської Думи, почесного громадянина Києва, постачальника двору Його імператорської величності позує комусь для непристойних фото. Хіба не сенсація для осіб, подібних до вашого пана Коваленка?

– Він не мій.

– Ви були з ним на заручинах. Парою.

– Я лише супроводжувала його. За компанію. Коваленко переконав переступити через жалобу, почати оживати й жити. Слухаючи вас, шкодую, що дала згоду.

– Чому?

– Напевне, чимало ваших гостей, котрі знають пана Коваленка, зробили ті самі висновки, що й ви. Я сумую за Іваном. Не шукаю розради й забуття в обіймах іншого. Тим більше, такого шибайголови, як всюдисущий газетяр. І я згодна. – Анна швидко повернула розмову в потрібне русло. – Той самий Коваленко вчепиться в подібний факт. Розголос піде, ваша дружина отримає сильний укол у самісіньке серце. Та й усій родині будуть непереливки. Цікаво лиш одне…

Тихо прочинилися двері. До Зеленого кабінету знову пірнув офіціант. Аж тепер Вольська спохопилася: за розмовою забула про каву, напій устиг охолонути. Хоч знімки лежали картинками донизу, Анна все одно накрила їх серветкою. Дочекавшись, поки офіціант поставить перед нею тарілки й залишить кімнату, Анна взяла срібні прибори.

– Не обідала, – сказала, мовби чимось завинила.

– Бог з вами, смачного! – Пивоваров укотре наповнив свою чарку.

– Прошу тим часом розказати, чим можу тут придатися я, приватна особа. Власне, ось що мене цікавить. Хоча долею вашої доньки, Матвію Никоновичу, вже перейнялася.

Цього разу купець не квапився випивати. Він подивився на стіни крізь скло чарки. Покрутив її, стиснувши ніжку. Переклав з руки в руку. Вольська тим часом віддала належне стравам, таки відчувши поклик голоду. Нарешті Пивоваров випив, неквапом, ніби справді смакуючи. Спорожнивши чарку, подивився довкола вже крізь порожню. Заговорив, затиснувши її в правиці.

– Ви не так давно самовільно знайшли, хто вбив вашого чоловіка. Пан Харитонов повідав, коли я прийшов до нього зі своєю бідою. І біда, Анно Ярославівно, навіть більша, ніж безвісти зникла найменша, як буває в подібних випадках – наймиліша донька. Мазунка, ось як таких називають. Але – ні!

Сильніше стиснувши кулак, Пивоваров, ніби так треба, наче горіх лущив, відламав чарчину ніжку. Вольська здригнулася, на мить завмерла з ножем та виделкою, припинила жувати. Оговтавшись, таки дожувала, ковтнула, запила зовсім уже вистиглою кавою. Відсунула чашку, потім – тарілку з недоїденою спаржею й ледь початим смаженим курчам. Бажання їсти й пити остаточно випарувалося. Купець ніяк не реагував на її збентеженість. Кришталеві уламки висипалися на стіл. Краї червоніли, гостра скалка подряпала долоню. Пивоваров витер руку об край скатертини, повів далі, говорячи вже стінам:

– Більша біда – те, що сталося з Оленькою до того. Її не змусили заголятися, її ставили в ці неймовірні позиції не силоміць. Їй не наказували нюхати клятий порошок під страхом смерті чи ґвалту. Пані Вольська, я достатньо пожив на цьому світі й вивчив чимало людських звичок та пристрастей. Мою… *нашу* мазунку, наше кучеряве янголятко розбестили, і дівчинка не опиралася. Їй це подобалося, а мене справи зробили сліпим. Я надто був зайнятий влаштуванням шлюбів старших дочок, вигідних шлюбів, пані Вольська. Своїм дівчаткам ми давали більше волі, ніж хтось інший. Чому? Бо вірили: вони чемні, порядні, поважають батьків, не переступлять жодної межі.

– Зрозуміло. – Анна нарешті знайшла шпаринку, яка дозволяла перервати п'яну сповідь розгубленого батька, котрий звик, що гроші дають силу, владу й безпеку. – Але досі не почула, чим я можу допомогти і чому саме я.

– Бо ви – жінка. До всього – удова поліцейського. Нарешті, самотужки знайшли винуватців його наглої смерті. Й зберегли цю обставину в суворій таємниці. Що свідчить: ви не з язикатих. Берегтимете чужі секрети, як свої. Зможете знайти Ольгу самостійно. І впораєтеся із цим краще, ніж орава поліцейських. Зараз я переказую слова Юлія Марковича.

– Отакої, значить, пан Харитонов про мене думки, – гмикнула Вольська. – Високої, бачу. Але до чого тут та очевидна обставина, що я – жінка? Навпаки, в одну з наших не аж таких давніх зустрічей Юлій Маркович укотре наголосив: слідча робота – не жіноча справа. Нехай нове століття лиш почалося й воно вже відзначається стрімкими змінами. Міняється все, окрім поліцейської служби. Ніде на теренах імперії наша сестра не допущена до питомо чоловічих занять. Зараз і я переказую вам слова Юлія Марковича. Він при цьому ще додав – ніде, голубонько моя.

– Усе це, – Пивоваров тицьнув пальцем на фотографії, – огидно й неприпустимо показувати стороннім чоловікам. Принаймні я не знаю батька, котрий дозволить дивитися на знімки оголеної шістнадцятирічної доньки. Ще й такі жахливі.

– Пан Харитонов же бачив…

– Дзуськи. З нього досить моїх пояснень, що вони непристойні. Жінка ж може на таке дивитися, не так соромно. Звичайно, не всяка. Ідеться про таку, як ви, Анно Ярославівно. Утаємничену в поліцейські справи. Та, якій можна довіряти делікатні питання. Власне, що кажу… Така жінка, як ви, – єдина у своєму роді.

– Дякую. Прийму за комплімент.

– Краще – за пояснення, чому говорю про таке саме з вами. Знайдіть мою мазунку, пані Вольська. Ваше ім'я ніде не звучатиме. Юлій Маркович не сприятиме вам офіційно й особисто. Але й не

заважатиме. Звітуватимете мені й тільки мені. А я вже сам рухатиму пошук далі. Усе, що вдасться виявити, через мене почує пан Харитонов. Поліція вживе потрібних заходів тихцем. Про винагороду… Гроші… Навіть чути не хочу, не торгуюся, не обговорюю. Ви не називаєте суму. Просто берете, скільки даю. Треба – дістанете ще.

З іншої кишені Пивоваров витягнув ще один сірий пухкий конверт.

– Моя згода вас не цікавить? – запитала Анна.

– Хіба ви відмовляєте мені? Чорт забирай! У них тут посуд битий! Нехай несуть цілу чарку, бо дістануть від мене, що заслужили!

Знову закалатав дзвінок.

4

Пивоваров наказав принести на додачу до цілої чарки ще карафку рому й викликати візника Анні.

Послужливий метрдотель вивів гостю до брички особисто. Запропонував руку з підкресленою галантністю, і Вольська змусила себе всміхнутися й узятися за підставлений лікоть. Уже назовні, коли бричка підкотила й напомаджений намірився бути чемним до кінця й підсадити даму, жестом зупинила, натягнула ще ширшу усмішку.

– Дякую. Пройдуся пішки, тут недалеко.

– Як зволите-с. Завжди раді бачити вас тут.

– Особисто мене? Ви знаєте, хто я? Ми знайомі?

– Для нас дорогий кожен гість і почесна кожна гостя, – метр випромінював вишколену люб'язність. – Честь маю, мадам.

Візник понуро від'їхав, утративши заробіток: клієнти «Північного» завжди щедро платили. Анна тим часом рушила пішки в бік Хрещатика. Злукавила, бо насправді звідси до потрібної їй Ольгинської не те, щоб дуже далеко, але не зовсім зручно. Вольська виросла там, у Липках, тож чудово орієнтувалася у верхньому Києві. Й багато разів долала ногами підйоми, місцями – круті як для жіночих підборів. Проте пішої прогулянки зараз треба, це давало час обмізкувати несподівану пропозицію. І продумати подальші дії, хоча б на короткий час, до кінця дня.

Далі навряд вийде.

Адже важко вгадати, чим завершиться візит, який вона нанесе зараз. Там, куди йде Анна, її появі не зрадіють. Більше того: Вольська з першого ж кроку викличе на себе вогонь і накличе гнів. Цвіркунові її нахабство навряд чи сподобається. А він знатиме про все менш ніж за годину після того, як *усе* відбудеться. Отут Анна й перевірить, наскільки далеко готовий зайти в цій справі головний слідчий київської розшукової поліції пан Харитонов. І до якої межі дозволить

підійти вдові слідчого, яку два місяці тому висміяв за бажання допомогти в розшуку вбивць її чоловіка.

Прогулянка сама по собі виходила приємною. Зараз літо перетікало в осінь, і киянам, особливо корінним, дуже до душі цей стан довкілля. Уже не спека, ще не сльота. Сухий вітер не ганяє сірий вуличний пил, від якого доводиться раз у раз примружувати очі і який непомітно, але відчутно осідає на неприкриті одягом частини тіла. Налипаючи на вологу від поту шкіру, провокуючи прикрий свербіж. Чухатися при людях, у товаристві не всякий ладен собі дозволити, тож доводилося терпіти, хіба викроювати слушну нагоду й робити це непомітно.

Загалом денний київський гармидер, особливо в центральній частині, де вирувало ділове й світське життя, улітку втомлював, дратував і загалом заважав, додаючись до спеки. У такі періоди Анна ненавиділа рідне місто й намагалася без нагальної потреби не залишати спершу батьківський будинок, потім – тиху зелену Татарку. Та щойно наставало міжсезоння, дуже комфортне на дніпровських берегах, Вольська сама шукала приводу вийти в люди.

Рій думок не відволікав. Ноги несли Анну в потрібному напрямку самі. У рідні Липки могла пройти навіть із заплющеними очима, і хай вгору, зате – найкоротшим з усіх можливих шляхів. Коли нарешті дісталася Ольгинської, звичні вуличні звуки поглинув тутешній затишок. Чомусь Вольську не здивувало, що потрібна їй поважна особа оселилася саме в цьому шляхетному місці, де самі лише нові будинки з колонами вимагали завмерти, виструнчитися й зняти капелюха.

Потрібну оселю знайшла швидко. Бородатий двірник у чистому сірому фартуху чемно запитав, кого *бариня* шукають. Почувши прізвище, поважно крекнув, уклонився й прочинив перед Анною важкі двері. Піднявшись на вказаний двірником другий поверх, вона, не вагаючись, повернула ручку на дзвінку. Після другого сигналу їй відчинили. На порозі завмерла дівчина – покоївка,

молода й негарна: обличчя псували задовгий ніс та ластовиння. Пускати гостю за поріг покоївка не поспішала.

– Я до Лева Максимовича, – сказала Анна, фраза вийшла сухою й холодною.

– Його превосходительства нема вдома, – кліпнула очима дівчина.

З виразу її обличчя Вольська зрозуміла: покоївку дивує, як візитерка могла цього не знати.

– Коли так, хотіла б переговорити з Катериною Львівною.

– А… – покоївка озирнулася, мовби шукаючи потрібних слів, знову глянула на Анну. – Я не знаю…

– Ви не знаєте, чи вдома хазяйська донька?

– Що тут відбувається?

Дівчина здригнулася, немов її шмагонули нагайкою. Швиденько відступила, і тепер між Анною та Емілією Дмитрівною ніхто не стояв. Удома дружина титулярного радника Лева Градова ходила так, ніби вибралася на прийняття.

– Що відбувається, Уляно? – повторила господиня, дивлячись проте на незвану гостю.

– Дозволите зайти?

– Що відбувається? – утретє повторила Емілія Дмитрівна.

Але не заперечила, коли Вольська переступила поріг і щільно причинила за собою двері. Утім, гостинності не виявляла. Навпаки, пройшла вперед, аби загородити собою прохід далі передпокою.

– Добридень, – мовила Анна. – Ми знайомі. Тиждень тому, заручини в Царському парку.

– Не пригадую.

Пані Градова стояла надто близько, аби в її очах можна було прочитати брехню.

– Анна Вольська. Я ще розказала одну теорію…

– Вийди.

Короткий наказ призначався Уляні. Покоївка запашіла, слухняно зігнула коліна в кніксені, швидко залишила дам сам на сам.

– Теорія ваша ідіотська, любонько, – відрізала Емілія Дмитрівна. – Щось мені підказує, ви її вигадали тоді на ходу. Навряд чи дуркували, любонько. Ви вдова поліцейського, чи не так?

– Отже, згадали. Приємно, це полегшить розмову.

– Розмову? – пані Градова зіграла здивування. – Про візити слід попереджати заздалегідь. Хіба тут, у Києві, так не водиться? У нас у Москві не заведено вриватися в чужі оселі без дозволу.

– Я не вривалася. Прийшла з миром, Еміліє Дмитрівно. Треба побалакати…

– Зі мною? Чи з моєю донькою? Я чула, кого ви запитали. А тоді, при нашій першій зустрічі, ви ніби ненавмисне назвали Катю чужим іменем. Я ж тоді нагадала: не лише ви мали нагоду жити з поліцейським під одним дахом. Ми, дружини поліцейських, самі трошки поліцейські.

– Отут згодна.

– Коли так – ви, любонько, припхалися сюди без запрошення та ще й з поліцейською місією. Не інакше. Що скажете? – Градова глянула переможно, випнула пухкі груди. – Та ваша ескапада насторожила мене навіть раніше за Лева Максимовича. Знаєте чому? Бо я мати. У вас є діти, пані Вольська? – відповіді не дочекалася. – Навряд. Тобто, нема. Я поцікавилася потім у чоловіка вашою персоною. Ви повелися дуже дивно й дуже нетактовно. Не всяка жінка, ще й на такому поважному прийнятті, ладна дозволити собі подібне. Лев Максимович просвітив мене про вашого *політично* неблагонадійного чоловіка. Ви або поділяєте оці його хлопоманські погляди, або – не поділяєте. Перед собою я бачу віддану дружину. Отже, ви з вашим покійним чоловіком однодумці в ставленні до політки государя-імператора. Тепер скажіть, що я не вмію робити висновків.

Анні забрало чималих зусиль стриматися – як тоді, в кабінеті Градова, коли він шмагав її подібними фразами.

– Мої погляди не мають стосунку до мого візиту.

– Коли особа з подібними поглядами хворобливо цікавиться моєю донькою, мета візиту не має значення, – відрубала Емілія Дмитрівна. – Або ви поясните все мені, й, можливо, після того вийде якась розмова. Або змушена просити вас, любонько, відкланятися.

– Мене цікавить одна подружка вашої Каті…

– Тобто, не Катерина? Тим більше. Дуже прошу набридати тим, хто вас цікавить. Бесідуйте з подружками. Моя донька не з тих, хто плеще язиком. Тим більше, з такими, з дозволу сказати, сумнівними особами, як ви.

– Але…

– Не затримую вас, любонько, – Градова вказала рукою на двері. – І ви мусите знати: про ваше зухвале вторгнення негайно буде поінформовано пана Градова.

Аж тепер Анна помітила на стіні біля дзеркала прямокутний телефонний апарат.

Менш ніж за годину.

Так і думала, не помилилася в розрахунках.

– Заберіть собаку.

– Не вкусить.

– Тоді навіщо такий пес потрібен у дворі.

– Сама дивуюся.

Лорд за звичкою терся об формені штани чергового візитера. Анна й тут передбачила правильно – Лев Градов не забарився навідати її особисто. Хіба час не точно вирахувала. Чекала на нього десь за пару годин після свого повернення додому. Він же постукав, коли Христина саме накривала в альтанці вечерю.

– Як чемна господиня мушу запропонувати чай…

– Не трудіться, – мовив Градов. – Є таке неписане правило: у домі ворога не пити навіть звичайної води.

– Ми вороги? Ви прийшли оголосити війну?

На цих словах обоє, не змовляючись, повернули голови до Христі. Та вже нашорошила вуха й навіть готувалася в разі чого заступитися

за свою королівну. Але погляди вийшли красномовними, тож дівчина гмикнула, гордо піднесла голову й зникла в будинку.

– Може, усе ж таки заберете собаку?

– Більш мирної істоти ви не знайдете в усьому Києві. Чим пес заважає?

Градов мовчки примірився, копнув, відкинувши Лорда ногою, мов пухнастий м'яч. Мирний пес ображено гавкнув, подріботів до Анни в пошуках захисту.

– А ви таки прийшли з війною, – у голосі Вольської чувся докір. – Собака чим завинив?

– Ви, добродійко, нахабно порушили спокій моєї родини, – заявив титулярний радник. – Я лише повівся так, як дозволили собі повестися ви.

– Невже я дала копняка вашому собаці?

– Ви зазіхнули на мою доньку. Погодьтеся, це значно серйозніше, ніж легенький копняк кумедному псові.

– Цікаво, що ви розумієте під зазіханням. Я лише хотіла поставити їй кілька питань, які мене цікавлять.

– У вас є право допитувати мою доньку, пані Вольська? Узагалі – ви маєте право *когось* допитувати? Хто вам його дав?

– Це приватна розмова. І приватна справа.

– Жодних приватних розмов. Наступна така спроба порушити наш спокій – і наша зустріч відбудеться вже в іншому місці.

– Ви погрожуєте, аби погрожувати, – Анна зберігала спокій без жодних зусиль, це її дивувало. – Уже нажалілися на мене панові Харитонову? Якщо ні – пропоную потурбувати його просто зараз. Згадайте прізвище Пивоварова.

– До чого тут пан Пивоваров?

– Якщо пан Харитонов вирішить пояснити вам усе, бодай поверхово – то на його совісті й під його відповідальність.

– Зараз я почув від вас багато – і водночас зовсім нічого. Здається, ви морочите мені голову. Забалакуєте. Навіть не здається, пані Вольська. Так і є.

– Лише тому, пане Градов, що я не маю повноважень говорити про справу Пивоварова саме з вами.

– Уперше чую про справу Пивоварова.

– Тим більше, – Анна схрестила руки на грудях. – Тому краще вам запитати в Юлія Марковича про неї сам на сам. А потім не заважати мені побалакати з Катериною. Бажано – без вашої присутності. І ще таке: ви, звичайно, маєте в Києві особливі повноваження й помітний вплив, як кожна особа з Москви, тим більше – з Петербурга. Але саме ця обставина вимагає, щоб з вашою донькою поговорила я. Без свідків. Інакше їй доведеться свідчити офіційній персоні. Наприклад, особисто головному слідчому. Це ще кращий варіант. Гірший – розмова з паном Пивоваровим. – Вольська картинно зітхнула. – Ви батько, Леве Максимовичу. Кому, як не вам, знати, на що здатен тато, чия донька в небезпеці. Більше не скажу нічого, без того напатякала зайвого. Далі – самі. Не затримую вас.

Останню фразу Анна мовила, наслідуючи інтонації Емілії Градової.

Реакція візитера підказала – вдалося, упізнав.

5

Дівчина чекала в вітальні.

На канапі Вольська побачила миле дівча, втілення скромності й покори. Таких фотографують для гарного прикладу й виставляють у вітрини салонів світлопису. Назустріч їй підвелася гімназистка в білій, хрусткій від крохмалю сукенці, яку вигідно відтіняли короткі темні підплічники. Каштанове волосся Катерина Градова міцно заплела. Товсту косу, перев'язану чорною мереживною стрічкою, дівчина перекинула через плече вперед. Край торкався того місця, де виднілися округлі груденята.

Формами доня пішла в маму. Емілія Дмитрівна стояла поруч, але мовчала. Говорив голова сімейства, який хтозна для чого вбрався в парадний мундир.

– Вам, Анно Ярославівно, слід було пояснити все ще вчора, – Градов явно готував промову. – Хоча розумію й навіть поважаю вас за намір не розголошувати чужу таємницю. Я в Києві людина нова, уже переконався – тут у вас ходять дещо інші звичаї, ніж у нас у Москві. Скажімо так, більш родинні. У Києві всі або родичі одне одному, близькі чи далекі, або – вважають себе такими, або – куми, теж дивна традиція.

– Хіба в Москві дітей не хрестять? – перервала Анна.

– Хрестять. Проте там, де хрестили мене і де я хрестив свою доньку, хрещені батьки не мають аж такого сакрального значення й впливу. Надалі прошу не збивати, – Градов окреслив роздратування. – Веду до того, що ваші дивні традиції дозволяють отак, по-свійськи, домовлятися про поліцейські розслідування приватно. І тим більше – залучати до нього цілком сторонніх осіб. Тим більше – жінок. У Москві, Петербурзі, загалом – у великій Росії таке ніде не можливе. Київ дивує. Не скажу, що приємно.

Вольська знову не стрималася, уже відкрила рота, але титулярний радник випередив – зупинив жестом.

– Не треба зараз дискусій, добродійко. Пан Пивоваров – відома особа, ще й депутат Думи. Його право – не бажати розголосу. Юлій Маркович пояснив мені: Ольга могла наробити дурниць, у її віці таке трапляється. Скоєне могло налякати дівчину з пристойної родини. Сором і страх покарання змусив її заховатися й не давати про себе знати. Коли так, для чого починати слідство й привертати увагу? Я прийняв аргумент пана Пивоварова. І загалом погодився з паном Харитоновим: ви, жінка, удова поліцейського, якій можна довірити делікатну справу. Від вас розголос не піде. А коли все стало на свої місця, Еміліє Дмитрівно, – він розвернувся до дружини корпусом, – я прямо запитав пані Вольську, до чого тут наша донька. Пояснення прийнятне. Катерина дружить з Ольгою, вони близькі подруги. Анна Ярославівна пильна, тут не відмовиш: бачила дівчат на заручинах, зрозуміла їхні стосунки. Отже, бесіда з Катериною в цій ситуації потрібна.

– У моїй присутності, – з часу, коли Вольська зайшла в квартиру, Градова повторила це вже втретє.

– Ми ж, Еміліє Дмитрівно, довіряємо нашій доньці.

– До чого тут довіра? Я не довіряю цій особі, – вона кивнула на Анну.

– Моє ставлення до пані Вольської аналогічне. Але ж ідеться про Катю, – нагадав Градов. – Вона в нас чесна, щира дівчинка. І слово в слово перекаже нам їхню розмову. Це так, Катерино?

Дівчина витримала батьків погляд.

– Звісно, так і буде! – якби Анна не знала, як гімназистка вміє брехати, повірила б у щирість. – Якщо вона не хоче, щоб ви лишилися при розмові, то хай собі. Раптом пані Вольська соромиться вас!

Доньчина відповідь заспокоїла та явно потішила батьків.

– На цьому лишаємо вас, – кивнув Градов. – І, Анно Ярославівно, усе одно не займайте багато часу. Маємо надію, Катя скаже вам щось корисне. Проте до зникнення своєї подруги навряд причетна.

Нарешті вони лишилися без свідків.

– Ми зустрілися втретє, – посміхнулася Вольська. – Ти справді розкажеш батькам усе, про що ми будемо говорити? Наприклад, про Лізу, одну хитру дівчинку зі Сновська.

– Чого вам треба від мене? – скромна гімназистка враз перетворилася на агресивну не по роках вуличну дівку. – Аби хотіли, давно б уже виказали мене. Значить, не хочете.

– Молодець, розумниця, – Анна посміхнулася ще ширше. – Не хочу. Поки що.

– І що ж я винна вам за мовчання? – Катя примружила очі. – Навряд вимагатимете грошей. Не змусите ж красти перли й персні з матусиної шкатулки.

– Домовмося відразу, Катерино. Як кажуть, на березі, – Вольська прискорила події, бо вже втратила добу й не збиралася тягнути далі. – Ти відповідаєш на мої питання чесно, не крутиш. Коли я почую все, що мені треба, ми вдвох вирішимо, що саме з нашої товариської бесіди ти переповіси мамі й татові. Ти вже встигла переконатися – брехню я не лише почую, а й побачу. Тож попереджати не збираюся. Щойно збрешеш – тет-а-тет завершено. Гукаю сюди пана Градова, знайомлю з Лізою, далі хай батько-поліцейський тебе допитує. Згода?

Катя з недовірою глянула на простягнуту долонею вгору правицю.

– Я не знаю, куди зникла Олька, – мовила нарешті. – Уперше почула про це сьогодні, від тата. А йому ви сказали. Я… Ми не бачилися чотири дні. І чому ви взагалі чіпаєте саме мене, а не інших подружок?

– З іншими не знайома. До речі, назвеш мені їх, як треба буде. А на висновки наштовхує вже відома тобі дівчинка Ліза. Кого маємо? Двох подружок одного віку. Двох доньок заможних і впливових батьків. Не дивує, коли дітки нудяться й бісяться з жиру. Одна вдає з себе повію-втікачку, розігрує виставу, тисне на жалість, виманює в сердечних жіночок гроші. Яке їхало, таке й здибало. Бо інша подруга займається ось чим.

Анна розстебнула сумочку.

На столик одна за одною лягли три фотокартки. Вольська постукала пучкою по одному з зображень Ольги. Дівчина стояла рачки на розстеленому ліжку. Спідниця високо задрана, голий задок спокусливо виставлений. Позуючи, благородна дівиця озиралася на фотографа з хтивою усмішкою.

– У кожної з подруг є спокуси й брудненькі таємниці. Ніколи не повірю, що ви не хвалилися одна одній своїми таємними забавами. Це ваші дівочі секретики. Що ти знаєш про ці фото? Хто, де і коли їх робив? Оля ховала їх у себе в спальні. Поклала їх у сховок за три дні до свого зникнення. Ви не бачилися, – Анна задля наочності виставила чотири пальці, – *чотири* дні. Одне витікає з іншого. Тільки спробуй мені заперечити.

Поки Вольська говорила, Катя повільно спадала з лиця. На останньому слові зробилася білою, колір шкіри на лиці майже злився з білизною гімназійної сукенки. Пальці судомно перебирали косу, ще трохи – розплетуть стрічку.

– Я злякалася, – дівчина зовсім по-дитячому шморгнула носом.

– Уже тепліше.

– Якщо батьки дізнаються… Не про Лізу… То мене ще в Москві подружка навчила. Як не нахабніти, часто не світитися, можна до тисячі рублів назбирати. Добре ж мати гроші… свої…

– Лірика, – відрізала Анна. – Ближче до діла.

– Я розказала Олі… Просто так, ми гуляли, я запросила в кондитерську, замовила шампанського. Похвалилася… Ну, звідки гроші… А вона мені: є кращий спосіб. Платять більше, не треба вештатися вулицями, не нарвешся ні на кого. Показала отакі фотокартки.

– Такі – чи саме ці?

– Схожі. На решті не Оля була, інші дівчата.

– Але такі самі?

– Це мистецтво. Їх художники роблять, – Катя знову шморгнула.

– Ти спокусилася? Десь є твої такі самі знімки? Тебе шантажують ними? – Анна не питала – випускала кулі.

– Нема. Я не змогла. Утекла. Тому ми посварилися. Чи… ні, не так. З того дня я уникала Олі, а Оля не шукала мене. Я навіть збиралася сьогодні нарешті побалакати з нею, прояснити все…

– Звідки втекла? Про який день ідеться? Чому втекла? – Вольська натиснула сильніше.

– Злякалася. Страшно стало… в останній момент. Ми вже там були. А коли Оля зайшла – у мене отут щось бомкнуло, – Катя торкнулася скроні. – Зірвалася – і ходу. Двері зачинені. Гаратаю, кричу, в мене істерика, тіпає всю. Тоді він вибіг, ричить – кого, мовляв, привела, усім через неї амба. Так і сказав: амба. Звелів мовчати, знову наказав очі зав'язати туго… Нам обом, Ольку так само не лишав, вона ще шипіла на мене… Вивезли звідти так само, як привезли.

Почуте виглядало абияк накиданою копицею сіна.

– Не барабань, – Анна спробувала зосередитися. – Вивезли – звідки? Привезли – куди? Були там – де? Вивіз так само – як? Він – хто?

– Не знаю, – жалібно промекала дівчина, і Вольській враз щиро зробилося її шкода. – Покажете, то впізнаю. Чоловік, дорослий.

– Тобі шістнадцять. Будь-який старший пан виглядатиме дорослим.

– Йому тридцять… може… Ба́ки. – Катя пустила до половини розплетену косу, провела двома пальцями вниз від скронь, зображаючи бакенбарди. – Олька називала його просто майстром. Він приїхав по нас в критому екіпажі, коли сіли – дав обом хустки, аби очі зав'язали. Та сама карета чекала у дворі. Висадили, де взяли. Біля Шато-де-Флер.

– Там народу повно, загубитися в натовпі легко, – Вольська мовила до себе, ще трохи подумала. – Кажеш, злякалася. Майстра чи як його там?

– Ось цього. Уявила себе такою – лячно зробилося.

Схоже, Катя зараз не грала. Фото справді настрашило її. Причому настільки, що вона навіть зараз, у себе вдома, у своїй вітальні, ще й

коли за дверима батько-поліцейський, не наважилася взяти відбиток до рук. Кивком указала на потрібний.

Він справді вирізнявся серед усіх трьох, Анна теж помітила й відзначила.

Щось вгадувалося небезпечне. Подавало тривожний сигнал, хоча пояснити відчуття Вольська не могла. Але коли вже здатна до ризикованих оборудок гімназистка відчула тривогу, значить, варто зважити.

Вольська взяла фотографію, поклала між іншими двома. Тією, де найменша донька мільйонера й депутата міської Думи стояла рачки із задертою спідницею. І тією, на якій вона теж задирала спідницю, але вже стоячи передом.

На третьому знімку Ольга сиділа в глибокому кріслі.

Теж напівгола, з великим білим бантом на голові.

У ляльковому платтячку.

Зображала зламану – мертву – дівчачу іграшку.

Розділ третій

Роздуми за плетивом. – По руках. – Погані передчуття. – За чаркою лікеру. – Пахне сосною.

1

– Знайшла б ти когось йому.

Вони сиділи в садку біля альтанки. Добряк-пес примостився в ногах Христини, приязно дзявкав і махав хвостом. Христя почухала за вухом, як Лорд любив, поцікавилася діловито:

– Су́чку знайти, Ярівно? В'язати? Так ніби рано, молодий ще. Хоча, – повела далі по-філософськи, явно думаючи зараз зовсім не про собак, – для такого діла ніколи не рано. Пізно – буває. У нас у селі живе один…

– Що в тебе в голові, – буркнула Вольська. – Треба, аби його хтось навчив на чужих гавкати й кусатися. Чи хоча б гавкати, інакше пощо ми сторожа у дворі завели й годуємо.

– А-а-а, – протягнула Христя з розчарованими нотками. – Отут не знаю, як раду дати.

– Дізнайся. Нам потрібен злий собака, розумієш? Злий до чужих, добрий до своїх. Є ж якесь дресирування чи не знаю… Словом, оце тобі завдання на найближчий час. Не заводити ж ще одного пса, бо цей дружить з усіма.

– Отут не варто, – погодилася Христина. – Усе ж, Ярівно, розкажу вам історію. Теж у нашому селі трапилася, і якраз про собак.

Анна зітхнула. Помічниця мала настрій побазікати, і зупинити її в подібних випадках не міг ніхто. Хіба станеться щось, здатне перемкнути увагу Христини Попович на серйозніші справи. Наприклад, виникне потреба й нагода когось насварити, а краще – прокляти.

– Значить, жив у нас через три двори Панько Заплава, – задоволена, що її слухають, Христя вмостилася зручніше, легенько відштовхнувши Лорда, і той подибав у затінок саду. – Ой, чому жив – досі живе, дай йому Бог здоров'ячка. Хазяїн, усе є в хаті й біля хати. І мав у дворі здоровенного пса, отакого! – Вона показала руками, і Анна уявила щось розміром з дорослого ведмедя. – А потім Панько

забрав собі ще одного собаку, приблудного. Ну, як приблудного… Хутір один згорів, куди погорілим ще пса. Віддавали, хто брав, Заплава й зголосився. Так що ви думаєте, Ярівно? Кобелі хазяїна не поділили! – Христя вдарила руками в поли. – Знаєте, як ото вредні баби сваряться за чоловіка й одна одну за патли на людях тягають! Панько приблудного годує, а отой, здоровило, його від їжі відганяє! Спершу ціла комедія була, люди збігалися поглядіти. Заплава приблудного потай годує – та де, здоровило все одно знаходить! Носом чує! Не витерпів зайда, огризнувся. Тут уже не до комедій, бо таки порвали б собаки одне одного. Довелося Панькові приблудного везти аж у сусіднє село, тут би йому життя не було.

– І для чого ти це мені зараз розказала?

– Не ризикуйте, королівно, – мовила Христя повчально. – Хтозна, як воно піде, коли другого собаку заведемо, злого. Лордові до компанії.

– Тому займися нашим Лордом. Сама ж розумієш, двоє псів – зайвий клопіт. Ще собачих бід нам тут бракувало.

Весь час, поки говорили, Вольська тихенько стукала спицями. З блудною донькою Градова говорила ще хвилин тридцять, вичавила все, що змогла. Сортувати почуте й розкладати по поличках почала ще дорогою з Липок на Татарку. Та все одно найкраще думалося в улюбленому кріслі-гойдалці за необов'язковим, але звичним для рук і мозку плетивом.

Нічого. Хай буде ще одна велика серветка. Знайде, куди прилаштувати. Ось хоча б Коваленку в його холостяцький барліг.

– То що ви виходили? – Христя зрозуміла, що розмову про собак закінчено і її королівна переймається іншим, значно серйознішим. – Може б, я до чогось вам придалася?

За більш як півтора року, що помічниця жила тут, вона чула й бачила достатньо, аби Вольські цілковито їй довіряли. Тепер, коли Анна лишилася сама, ближчої за Христину людини в неї не було. Звісно, є батьки, та й свекор зі свекрухою наполягали не вважати їх

чужими. Проте всі таємниці, пов'язані зі слідчою практикою, за межі стін їхнього будинку не виходили.

У Києві, та де – в усій губернії про справжню роль Вольської в житті й успіхах її чоловіка знали четверо. Христя – давніше. Старший слідчий Юлій Харитонов, репортер Гліб Коваленко та шахрайка Роза Лисицька – віднедавна, після Іванової загибелі. І якщо до того трагічного дня Іван радився з Анною і вони зовсім не боялися Христиних вух, відтепер Вольській потрібен був живий співрозмовник. Без того, щоб проговорити історію, вона не могла рухатися далі. Не з дзеркалом же балакати, не з собакою – однаково, що сама до себе, так і звихнутися недовго.

Христя Попович, утаємничена й віддана особа, годилася на роль слухачки цілковито. Ба більше: ще за Іванового життя могла, з дозволу, звісно, висловити свою думку. Адже проста дівчина багато чого також сприймала простіше. Часом саме її думка направляла на правильний шлях, адже Христина не залежала від купи умовностей, що тримали в полоні Вольську.

– Меншенька Пивоварова знімалася голяка, – край спиці підхопив нову петельку.

– Так це ви ще вчора мені показали, – Христя скривилася. – Гидота. Чого їм не вистачає в житті. Сиру мало чи масла, у якому качаються?

– Оленька підбивала до цього Катрусю, доцю пана Градова. Та призналася сьогодні.

– Оту малу лярву, яка гроші у нас біля церкви ледь не видурила? А знаєте, Ярівно, от не дивує мене таке, ні грама не дивує! Яке їхало, таке й здибало!

– Дівчата вже їдуть кудись позувати фотографу. Аж раптом Катрусю лякає дивний знімок, на якому треба зображувати зламану ляльку.

– У мене від тієї картинки теж мурахи шкірою побігли, – визнала Христя. – Дівчисько там справді мов неживе.

– Дивний сюжет, гратися в мертву, – спиці забігали швидше, в унісон із Аннииними думками. – Щось мені підказує: донька Пивоварова вскочила в халепу. І халепа ця безпосередньо пов'язана з непристойними фотографіями. Але, – Вольська на мить зупинилася, багатозначно глянула на помічницю, – Оленьку саму хтось до того підштовхнув. Заманюючи Катрусю, вона показала подрузі знімки іншої дівчини. Зі слів нашої знайомої, та виглядала старшою. Це означає, – спиці зарухалися знову, – що справа прибуткова. Вона поставлена серйозно, на потік. Той, кого дівчата знають як Майстра, діє давно й не сам. А гра в поламану іграшку підказує: комусь до вподоби саме такі картинки. Отже, Христю, не напрошується іншого висновку, крім одного – десь у Києві завівся збоченець. Я б навіть сказала, маніакальний.

– Ой! – Христина зойкнула, прикрила рота долонею. – Їх тут, у місті, ніколи мало не було. А тут ще один.

– Чому дівчина не боялася позувати з відкритим обличчям? – Анна вже запалилася так, що відклала почате плетиво на столик. – Зазвичай такі знімки продають у *певних*, – вона наголосила на цьому слові, – місцях. Не завжди їх купляють босяки й дегенерати. Забавляють себе похабними картинками цілком собі поважні аристократи. Та Господи, гімназисти старших класів залюбки платять за голих жінок заощаджені на обідах гроші! Є ризик, невеличкий, але – є, що одного разу Оленьку Пивоварову впізнають.

– Хіба вона того не знає?

– О! – Вольська задоволено підняла палець. – Дуже мудро сказано, Христю! Гімназистка, донька депутата міської Думи мала б розуміти всі ризики. Та все одно пішла. Чому? Невже така дурна? Навряд. Невже стільки грошей платять, що забула про обережність? Теж навряд. Відповідь одна. Оленька Пивоварова була впевнена – її голу на фотокартках навіть випадково не впізнають. Знімки призначені для дуже вузького кола зацікавлених осіб. І особи ці, Христю, на всі боки фотографії не роздають. Милуються самі.

Особливо – оцією, поламаною лялькою. Таких більше, ніж одна. Закладаюся.

– Та ну вас у баню, Ярівно! – відмахнулася Христина. – Чого б я ото з вами закладалася! Кажете, наче в тирі стріляєте, який на Контрактах. Бабах – у точку! Бабах – влучили! Бабах – збили!

Вольська не приховувала, що їй лестять такі компліменти. Аби ще вони підказували розгадку. Чи бодай напрямок, куди слід рухатися.

– Питань однаково забагато, – мовила вона. – На одну знайдену відповідь щонайменше два припадає. Власне, відповідь поки одна і є. – Анна зітхнула. – Дівчисько зникло, воно в небезпеці, це прямо пов'язано з її забавками. Але як до Ольги потрапили її ж знімки? Украла, віддали? Якщо віддали – для чого. Якщо вкрала – навіщо. Вимагали щось в обмін на них? Батькові гроші? Де дівчина їх візьме… Поцупить? Звідки? Та й у неї ж фотокартки, не пластини. Надрукувати можна ще, смисл їх викрадати? Ще й ховати у своїй спальні… Голова обертом, а все лиш почалося.

– Мені що треба робити? – Христина потерла руки.

– Поки нічого. Не дмися, без тебе хоч як не обійдуся, – тут же підбадьорила Вольська. – Є один слід, який ти не візьмеш, і я не зможу. Майстер. Чи *так званий* Майстер… Його б знайти, відразу б усе прояснилося.

– Ви ж кажете – слід. Отже, бачите його.

– Хтозна, – Анна невпевнено повела плечима. – Ольга не призналася Катрусі, як його звати. Зате поділилася інтимним секретом: має коханця.

– Полюбовник! – ахнула Христя. – Їй же шістнадцять!

– Молода, та рання. Та й вік кохання не зупинить, – мовила Вольська повчально.

– Господь з вами, королівно! Де там кохання, де любов! Блуд, срамота! – у пориві помічниця перехрестилася, сплюнула, знову поклала хреста.

– Неважливо, як воно збоку. Ще менш важливо, як ми з тобою його назвемо. Тут інше важить. Чи є той коханець насправді.

Христина кліпнула очима, труснула головою.
Зрозуміло.
Анна й сама заплуталася.

2

Гліб Коваленко навідався по обіді.

Помічниця була попереджена, зауваження щодо бажаної поведінки прийняла не надто охоче. Тож зустріла гостя стримано, з показовою сухістю. Коваленко давно сприймав її бурчання й закиди на свою адресу десь так, як осінній дощ, зимовий мороз, весняну сльоту й літню спеку – природні явища, що не підвладні людському впливу та втручанню.

Додатковий привід тихо сваритися Христині дав Лорд. Собака вже встиг познайомитися з Глібом, адже той кілька разів навідувався на Татарку з візитом ввічливості, попити кави з лікером і повідати цікавій Анні новини кримінальної хроніки. Точніше, подробиці деяких історій, ще не надруковані в газетах. Христю дратувало, що Лорд визнав Коваленка своїм з першого разу, ніби репортер був його хазяїном. Хто б інший не зайшов, сусіди, листоноша чи як ось віднедавна – казенні особи, собака привітно дзявкав, терся об ногу й залишав нового знайомого в спокої. Натомість за Глібом одразу задріботів, наче приклеєний, ще й брав з його рук частування: шмат пиріжка чи заздалегідь прихопленої ковбаски. Христина переконувала Вольську, що собака не повинен їсти те, що дають чужі. Анна погоджувалася, але нічого не поробиш – Лорд і без того не виправдовував надій.

– Приємно, коли в вашому домі мені хоч одна жива душа щиро рада, – мовив Коваленко, граючись із радісним псом.

Шпилька призначалася Христі, влучила в ціль. Дівчина пурхнула, гордо відвернулася, посунула в дім. Вольська веліла накрити в кабінеті.

Його зручності Анна встигла обжити й оцінити після Іванової загибелі. Крім бібліотеки з потрібними книжками чоловік зібрав невеличку, проте дуже корисну картотеку. Нічого особливого, просто фотографії, малюнки чи описи найбільш небезпечних злочинців

і їхніх зв'язків з позначками, хто на волі, хто в тюрмі чи на каторзі, а хто – помер. Картотека обмежувалася переважно Києвом, повітами та обома судовими округами губернії[9]. Але окремі картки згадували злочини й злочинців з інших губерній та окремих міст – у разі, якщо вони переплітались з київськими справами.

– Лордик вам, наче рідний, – погодилася Анна. – Забрали б уже його до себе.

– Отак легко віддаєте друга? – Гліб почухав пса за вухом. – Віддає тебе хазяйка, га, мордо?

– Так у хороші ж руки, – озвучена ідея приходила до Анни й раніше. – Справді, Глібе Андріяновичу. Приємно дивитися на вас обох. А я матиму привід навідуватися в гості. Якщо ви не проти, звісно.

Зараз вона кокетувала, без зайвої думки, бавилася знічев'я.

– Ви, Анно Ярославівно, можете навідувати мою скромну обитель, не шукаючи слушних нагод, – Коваленко відповів їй у тон. – Бажання побалакати вже саме по собі нагода. Щодо Лорда, то тут йому краще. Де ваш двір із садом, і де – мій флігель. До всього, квартирна господиня нарікатиме, вона недолюблює собак. У неї трійко котів. – Гліб розпрямився. – Ви ж покликали мене не для того, аби збагрити собаку.

– Не збагрити, – збоку пропозиція виглядала так, тож Вольська почервоніла, швидко перевела тему. – Запросила на обід. Ми ж ніби з користю пообідали під час нашої останньої зустрічі.

– Передостанньої, – виправив Гліб. – Востаннє ми бачилися на тому прийнятті. До речі, ви тоді спритно повелися. Не пояснили, що там у вас сталося з паном Градовим. Або – ледь не сталося. Обіцяли зробити це з часом…

– І час настав, – Анна завершила фразу. – Більше скажу: те маленьке непорозуміння, свідком якого ви мимоволі стали, отримало несподіваний розвиток, зараз зробилося масштабнішим. Проходьте.

Стіл у кабінеті Христина вже накрила скромною, домашньою скатертиною. Бодай у цьому показала ставлення до Коваленка, та Анні насправді було все одно, чим застелене. Помічниця подала свіжий, ще теплий яблучний штрудель і млинці. До частування додалася карафка з наливкою, і Вольська, як личить господині, наповнила Глібову чарку. Сама ж обмежилася додаванням напою в каву – четверта й навряд чи остання чашка цього дня. Коваленко звик, що зазвичай пригощається сам, тож вдячно торкнувся скляним краєм краю порцеляни, випив не відразу, посмакував.

– Давайте так, – запропонувала Анна. – Ви зараз їжте, я говоритиму. Щоб потім не відволікатися, ну, і взагалі – поки гаряче.

Заперечень не було. Та вже після перших почутих фраз репортер здивовано крекнув, ледь не вдавившись шматком млинця. Чим далі слухав, тим упевненіше втрачав апетит. Щойно Вольська завершила оповідь, Коваленко, отримавши мовчазний дозвіл, налив собі ще. Цього разу хильнув махом, запив теплою кавою, не стримався – підвівся, збуджено заходив кімнатою.

– А бачите, я ніби тоді щось відчув! Подумати тільки, донька слідчого, присланого з Москви, удає проститутку й виманює гроші в київських роззяв! А донька депутата київської Думи позує голою для ласих до порнографії! Це ж сенсація, Анно Ярославівно! І тільки ви могли скласти два клапті в одну картинку!

– Я не для того послала до вас посильного, пане Коваленко, щоб *продати* гарячу історію й дати вам заробити, – відрізала Вольська. – Чесно кажучи, якби могла обійтися без допомоги ззовні, лише власним розумом і можливостями, так би й зробила.

– Але ви мене знаєте, – парирував Гліб. – Утаємничити мене в таку справу – однаково, що пустити козла в город з капустою. Готовий домовлятися про певні компроміси. Наприклад, підготую публікацію, не називаючи прізвищ та змінюючи імена.

Анна допила вистиглу каву, покрутила чашку на блюдечку. Здавалося, процес захопив із головою, забрав усю її увагу. Та враз вона припинила, звела очі на Коваленка:

– Хочете домовлятися? Зволите. Спершу ви допоможете мені знайти відповідь на кілька питань, і, як результат – розшукати зниклу безвісти дівчину. Мене тривожить, що про Олю Пивоварову ні слуху ні духу вже другу добу. Маю всі підстави тривожитися за неї, хоча прямих загроз її життю поки не відчуваю. Гаразд, *дозволяю собі* не відчувати.

– Так про що домовляємося? – нетерпеливився Коваленко.

– Я… Тобто ми з вами, я з вашою допомогою остаточно проясняю ситуацію. Знаходжу, де переховується гімназистка, котра пустилася берега й утратила над собою контроль. Потім ви, маючи на руках значно більше відомостей, готуєте публікацію. Не називаєте прізвищ, міняєте імена. Натомість компенсуєте ці недомовленості й задовольняєте цікавість публіки іменами тих, хто розбещує дівчат. Поліція вам у цьому – перший помічник, тут можете бути певні. Отже, ми з вами виводимо на чисту воду лиходіїв-розпусників, чим відволікаємо увагу від тих, кого вони залучили до своїх огидних справ. Я, звісно, лишаюся в тіні, та й не претендую на всесвітню славу. Ви ж укотре знімаєте вершки. Годиться?

– По руках!

Не вагався Гліб – бо що там думати.

Подібні рішення приймаються швидко.

Ступив до столу, простягнув руку. Знову партнери, і як потиснув легенько Аннину правицю – лівою, своєю головною, робочою рукою підхопив карафку за тонке кришталеве горлечко. Наповнив чарку, свою та її.

Угоду закріпити.

3

Вольська не випила, пригубила задля ввічливості. Уже знала, про що говоритиме. Почала, аби відразу налаштувати партнера на потрібну хвилю:

– Знімків дозвольте вам не показувати. Хоча б тому, що вони призначені суто для чоловічих очей, щоб розбуркати певні інстинкти. Назву їх тваринними.

– Нас, чоловіків, узагалі вважають тваринами, – чи то пожартував, чи то дорікнув Коваленко. – Звична оцінка. Як побачимо жінку, миттю роздягаємо поглядами й стікаємо густою слиною.

– Фу, припиніть, – Анна наморщила носа. – Аби йшлося не про дівчину-підлітка шістнадцяти років, ви б уже давно, – тут не стримала сумної іронії, – стікали слиною. Даруйте, навіть у таких історіях є певна межа, яку не дозволю собі переступити. Заразом і вам.

– Гаразд. Моїй розбещеній творчій уяві цілком досить почутого від вас короткого опису того, що увічнив хтивий фотограф. Яку допомогу чи пораду можу дати тут?

– Знаєте, мабуть, або маєте змогу відшукати і тих, хто продає подібні фото, і тих, хто їх робить, – пояснила Анна. – Припускаю, цей слід виведе на того, кого Оленька назвала Майстром. Але до нього є інша стежка. Тобто, може бути.

– Чую невпевненість.

– Так. Бо я не впевнена, що дівчина говорила правду, коли хвалилася своїм дорослим досвідченим коханцем.

– Анно Ярославівно, колись у сиву давнину в Київській Русі, та й не тільки там, дівчата лягали зі старшими від себе чоловіками в ще ніжнішому віці. Чи ви не знаєте, у якому віці князі й королі видавали заміж своїх дочок? А в культурі Сходу…

– Досить.

– Та ну, прочитайте чи перечитайте хоча б казки «Тисячі та однієї ночі»!

– До-сить, кажу! – Вольська сердито стукнула пальцями по краю столу. – Вам тільки волю дай. От же ж улюблена тема для вашого брата.

Гліб зробив невинні очі, зобразив на лиці каяття.

– Не блазнюйте, у мене погані передчуття.

– Та ж ви щойно запевняли – з Оленькою нічого поганого не сталося.

– Я переконана, що дівчина жива, – Анна справді щиро хотіла в це вірити. – Проте сороміцькі фотографії й кокаїн не вважаю гарною пригодою. Думаю, Оленька загралася, утратила над собою контроль, і наркотики тут є одним із чинників. Але я про інше, – пальці відбили дріб на поверхні столу. – Оленька Пивоварова до останнього могла не дозволити собі ступити за межу. Маю на увазі, непристойні знімки й кокаїн зовсім не означають, що дівчина завела коханця й утратила цноту. Натомість історія про коханця, тим більше – дорослого, досвідченого й таємного, може бути вигадкою, щоб набити собі ціну в очах Катрусі Градової. Ну, це приблизно так, як прищавий підліток-гімназист хвалиться своїми подвигами в борделях. Хоча насправді він панічно втік, побачивши перед собою оголену плоть цинічної, гм, учительки.

– З такою логікою згоден.

Коротка фраза, а тим більше – тон, яким Коваленко її вимовив, дала Вольській несподівану підказку. Здогад уже крутився на язиці, й Анні вартувало зусиль, щоб не озвучити припущення щодо *певних* випадків з Глібової юності. Натомість повела далі, відходячи від делікатної, аж надто особистої теми:

– Чудово. Коли вже ми міркуємо однаково, нам з вами лишається прийняти два висновки, кожен з яких має право на існування. Отже, перший: Оленька Пивоварова брехала, точніше – фантазувала новій, менш досвідченій у блудних справах московській подрузі про таємного коханця й відповідний досвід. У такому разі слід нікуди не

веде, і перевірити припущення ми не можемо ніяк. Другий висновок: коханець справді існує. Саме він спокусив юнку піти далі забороненого, гріховного, інтимного зв'язку. Погодившись із цим, ми знову виходимо на роздоріжжя.

– Тобто?

– Катя Градова запевняє, і я їй вірю – Оленька не називала імені й прізвища коханця. Сказала тільки, що він – артист, співак, баритон. Познайомилися цього літа під час домашнього концерту, їх практикує дружина Пивоварова.

– Модна практика в Києві, – погодився Гліб.

– Не лише тут, але не суть, – відмахнулася Вольська. – Маємо перший слід, яким можна пройти. Вам, пане Коваленко, встановити особу того баритона простіше простого. – Репортер ствердно кивнув, вона знову відбила дріб пучками. – Але фокус у тому, що баритон може бути вигадкою. Тобто ви справді знайдете підходящого кандидата, тільки він тут ані сном ані духом. Натомість так званий Майстер справді *може* виявитися означеним таємним коханцем-спокусником. А тепер – увага! – Вольська зосередилася, правильно підбираючи слова й формуючи думку. – Ви як людина, що знайома з усіма пороками київського дна й звичаями міської аристократії, навряд заперечите, якщо я припущу: Баритон і Майстер можуть виявитися однією особою.

У запалій після сказаного лункій тиші Гліб не втримався – гикнув.

– Пардон, – він тут же ляснув себе по губах. – Аби мав трошки часу подумати, сам дійшов би схожого висновку.

– Не висновок. Припущення.

– Цілком імовірне, Анно Ярославівно. Ми можемо шукати не двох чоловіків, а одного.

– Ви, – наголосила Вольська. – Так чи інакше, вирахувати Баритона значно простіше. Ви ж маєте потрібні зв'язки в богемному середовищі.

– Часом здається, їх більше, ніж треба. З босяками простіше, вони нікого з себе не вдають. Богема наскрізь пихата й брехлива.

– То лірика, – кинула Анна з легким роздратуванням. – Поясню краще, чому Оленька жива й десь ховається. Власне, особливих пояснень не треба. Їй не вдалося спокусити, затягнути Катрусю. Доньку Градова в останній момент налякало, а отже – зупинило зображення зламаної іграшки, яку нібито треба імітувати. Дівчина влаштовує істерику, і Майстер змушений відправити обох назад. Якби не був певен у власній безпеці, обидві подружки зникли б ще того самого дня. Катрусин вибрик сварить дівчат. Але вона знає в рази менше, ніж Оленька. Може відчувати певну відразу, та навряд – небезпеку. Чого не скажеш про Ольгу. Не забувайте, уже втягнену в ігрища по вуха, ще й зденервовану кокаїном. Вона далі робить дурницю за дурницею. Втеча з дому – фінальний акт драми.

– Чи фарсу.

– Згодна. Тож вона знайшла прихисток у того самого коханця під крилом. Він, ким би не виявився, сам у розпачі. Не знає, як вийти з глухого кута й спекатися тієї, котру сам і породив. Убити – зробити ще гірше. І не мені вам казати, Глібе Андріяновичу: сутенери, звідники, продавці похабних карток та листівок до вбивства за верству не підступлять.

– За дві. – Коваленкові набридло походжати, він повернувся за стіл, торкнувся карафки, передумав. – В ідеалі, Анно Ярославівно, десь так усе й могло бути. Трохи збивають знімки, заховані в спальні, тобто в батьківському домі. Але, з іншого боку, цілком відповідають імпульсивній, погано керованій поведінці нашої героїні.

– Ким погано керованій?

– Оленька не ладна керувати сама собою.

– Та й то так, – Анна легко визнала його правоту. – Вам доведеться попрацювати, пане Коваленко. Маєте аж дві задачі, їх бажано розв'язувати одночасно.

– На кону – чергова сенсаційна публікація, – Гліб гордовито випнув груди. – Воно того варте.

– А я тим часом подумаю, куди Майстер возив дівчат. Цілком імовірно, Оленька зараз сидить десь там.

– Або її тримають під замком, – підхопив думку Коваленко. – Гадаючи, що з нею робити. Є підказки?

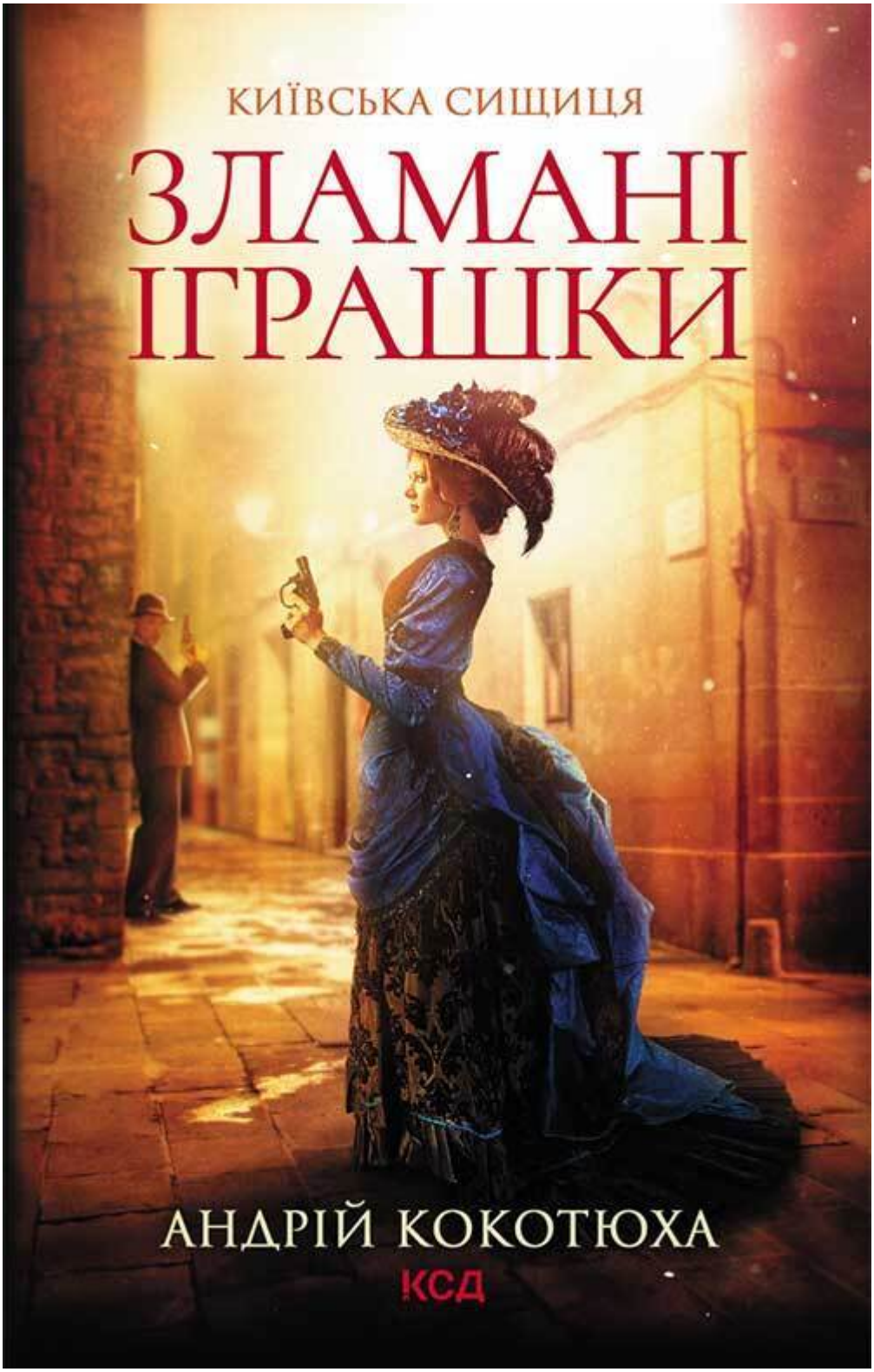
– Небагато, – тепер підвелася Вольська. – Прогулянку, знову ж таки, зі слів Катерини, призначили вдень. Що логічно, юні гімназистки ввечері вже мусять бути вдома, з батьками. І що таке літній вечір? Темніє пізно, чекати темряви – ризикувати. Уявіть, який хай здійняв би Лев Градов, аби його єдина доня десь забарилася при смерканні. Тож білий день – одна з причин, чому дівчатам веліли зав'язати очі. Місце так само важливе. Біля «Шато-де-Флер» постійно сновигає чимало народу, ніхто ні на кого не звертає уваги. Подумаєш, дві баришні сіли в закритий екіпаж…

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

КИЇВСЬКА СИЩИЦЯ
ЗЛАМАНІ ІГРАШКИ
АНДРІЙ КОКОТЮХА
КСД

Примечания

1

Повна назва вулиці на час описаних подій – Маріїнсько-Благовіщенська. До й після того не раз міняла назву. Від 1937-го й дотепер – імені Панаса Саксаганського. (Тут і далі примітки автора.)

Повернутися

2

Латинський квартал – неофіційна назва місцевості, де селилися студенти і викладачі Київського університету святого Володимира (нині імені Тараса Шевченка). Зазвичай їх окреслюють «трикутником» між вулицями Паньківська, Микільсько-Ботанічна та Караваєвська (тепер – Льва Толстого).

Повернутися

3

Сновськ – на час описаних подій – селище на Чернігівщині, над річкою Снов. Має давню історію. У радянський час мало назву «Щорс», на честь народженого там командира Червоної армії Миколи Щорса.

Повернутися

4

Економія, тут: фермерське господарство.

Повернутися

5

«Присутственні» місця (*імперський канцелярит*) – загальна назва державних адміністративних органів у Російській імперії, у тому числі колегіального характеру, для центрального, губернського або повітового управління. У Києві на час описаних подій будинок «присутственних» місць розташовувався на Софійській площі.

Повернутися

6

Узяти на арапа – тут: намагатися обдурити когось, діючи прямо, грубо, з сильним напором.

Повернутися

7

Купецький сад, або Купецький (тепер – Хрещатий) парк – пейзажний парк, розташований поблизу Царської (тепер – Європейської) площі, на схилах Дніпра, уздовж Володимирького узвозу (на тоді – частина Олександрівської вулиці). Закладений 1743 року. Від 1889 з 1 травня до кінця літнього сезону тут грав струнний оркестр.

Повернутися

8

З 1712 по 1918 р. столицею Російської імперії офіційно був Санкт-Петербург (з 1914 по 1924 – Петроград).

Повернутися

9

У 1798–1918 рр. до складу Київської губернії входили також території теперішніх Черкаської та Житомирської областей. У судовому устрої губернія ділилася на два округи – Київський та Уманський.

Повернутися